

ที่ระลึก...พิธีเปิด...

ห้องสมุดประชาชน

‘เฉลิมราชกุมารี’

อำเภออัมพวา

จังหวัดสมุทรสงคราม

ที่ระลึก...พิธีเปิด...

ห้องสมุดประชาชน

“เฉลิมราชกุมารี”

อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

คำนำ

หนังสือที่ระลึกพิธีเปิด **ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอมัฒปวา จังหวัดสมุทรสงคราม** ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกเนื่องใน **พิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอมัฒปวา** ซึ่งนับเป็นแห่งที่ ๖๖ ของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับพระราชานุญาต ให้ดำเนินการเพื่อเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสที่ทรงพระชนมายุ ๓๖ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๔

ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาเสด็จราชดำเนิน เป็นองค์ประธานในพิธีเปิด **ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”** นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันหา ที่สุดมิได้ แก่พสกนิกรชาวจังหวัดสมุทรสงครามและอำเภอมัฒปวา

หนังสือที่ระลึกพิธีเปิด **ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอมัฒปวา จังหวัดสมุทรสงคราม** ได้รวบรวม เรียบเรียง พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงคุณประโยชน์นานัปการต่อประเทศชาติในด้านต่างๆ อาทิเช่น ด้านการศึกษา ภาษาและประพันธ์ และศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วย ข้อมูลแม่กลองเมืองเก่า และเสน่ห์อัมปวา และข้อมูลที่สำคัญในบางส่วน ซึ่งเป็นที่ตั้ง **ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”** แห่งนี้

คณะผู้จัดทำ

มิถุนายน ๒๕๕๕

สารบัญ

หน้า

- ◎ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ๕-๒๖
  - ☞ พระราชประวัติ ๕
  - ☞ พระราชอัจฉริยภาพ ๙
  - ☞ พระราชกรณียกิจ ๑๗
- ◎ โครงการ ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภออัมพวา ๒๗-๓๒
- ◎ ประวัติและผลงานพระครูพิศิษฐ์อรรถพร ๓๓-๓๗
- ◎ จังหวัดสมุทรสงคราม ๓๘-๔๔
- ◎ เสน่ห์อัมพวา : ชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ ๔๕-๖๒
  - ☞ การประกอบอาชีพ ๔๖
  - ☞ วิถีคนอัมพวา ๔๘
  - ☞ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ๕๑
  - ☞ วัดและศาสนสถาน ๕๓
- ◎ หนังสืออ้างอิง ๖๓
- ◎ คณะผู้จัดทำ ๖๔

โลกคือมนทริณเฑาะว์
ห้องทับสรรพโอฟีร
หนังสือคุดประแฉทวาร์
จักพบร้คณแฑ้

โฬศำล
เลศแล้
ไขสู่ ห้องนำ
ก่องแก้ว วิทยำ

พระรำชนโพนธโน...

สมเด็จพระเทพพระร้คณรำชสุคดำฯ สยำมบรมรำชกุมำรี

ดโพนพโนหนังสือ ที่ระธโงกส้ปคำห์ห้องสมุด (คร้จ้งที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๒๐

พระราชพิธี

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เป็นพระราชธิดา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๔ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต โดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (พระราชอุปัชฌาย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) เป็นผู้ถวายพระนามว่า **"สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์"**

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการสถาปนาพระอิสริยยศกิติสมเด็จเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ เเฉลิมพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า **"สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี"** นับเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงพระองค์แรก ที่ทรงดำรงฐานันดรศักดิ์ที่ "สยามบรมราชกุมารี" แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

พระองค์มีพระปรีชาสามารถในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านอักษรศาสตร์และดนตรีไทย ซึ่งพระองค์ได้นำมาใช้ในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และให้การอุปถัมภ์ในด้านศิลปวัฒนธรรมของประเทศ จากพระราชกรณียกิจในด้านศิลปวัฒนธรรมนี้ พระองค์จึงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญาว่า **"เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย"** และ **"วิศิษฏกศิลป์"**

นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา การพัฒนาสังคม โดยทรงมีโครงการในพระราชดำริส่วนพระองค์หลายหลากโครงการ ซึ่งโครงการในระยะเริ่มต้นนั้น มุ่งเน้นทางด้านการศึกษาแก่ปัญหาการขาดสารอาหารของเด็กในท้องถิ่นทุรกันดาร และพัฒนาไปสู่การให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาราษฎร

การศึกษา

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ พระองค์ทรงเริ่มเข้ารับการศึกษาระดับอนุบาล ที่โรงเรียนจิตรลดา ซึ่งตั้งอยู่ใน พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต และทรงศึกษาต่อในโรงเรียนจิตรลดาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ก็ทรงสอบไล่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในแผนกศิลปะ ด้วยคะแนนสูงสุดของประเทศ

หลังจากนั้น พระองค์ทรงสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยสามารถทำคะแนนสอบเอนทรานซ์เป็นอันดับ ๔ ของประเทศ ซึ่งถือเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์แรกที่ทรงเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

จนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ พระองค์ทรงสำเร็จการศึกษา ได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง เหรียญทอง ด้วยคะแนนเฉลี่ย ๓.๙๘

พระองค์ทรงเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ด้านจารึกภาษาตะวันออก (ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมร) ณ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรและสาขาภาษาบาลีและสันสกฤต จากภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระหว่างนั้น มีพระราชกิจมากจน ทำให้ไม่สามารถทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทได้พร้อมกันทั้ง ๒ มหาวิทยาลัย พระองค์จึงตัดสินใจพระทัยเลือกทำวิทยานิพนธ์ เพื่อให้สำเร็จการศึกษาที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรก่อน โดยทรงทำวิทยานิพนธ์หัวข้อเรื่อง **“จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง”**

ทรงสำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และ
เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒
หลังจากนั้น พระองค์ทรงทำวิทยานิพนธ์หัวข้อเรื่อง “ **ทศบารมีใน
พุทธศาสนาเถรวาท** ” ทรงสำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาอักษรศาสตร
มหาบัณฑิต จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ
ได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

พระองค์ทรงเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ณ คณะศึกษา-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยพระองค์ผ่านการสอบ
คัดเลือกอย่างยอดเยี่ยมด้วยคะแนนเป็นอันดับหนึ่งในบรรดา
ผู้เข้าสอบทั้งหมด และทรงเป็นนิสิตปริญญาการศึกษาดุซงฎิบัณฑิต
สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ รุ่นที่ ๔ พระองค์ทรงทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ
เรื่อง “ **การพัฒนาแนวคิดกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทย
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย** ”

เนื่องจากพระองค์ทรงตระหนักว่าสภาพการเรียนการสอนภาษาไทยนั้นมีปัญหา เพราะนักเรียน
ไม่ค่อยสนใจเรียนภาษาไทย มีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการเข้าใจและใช้ภาษาไม่เพียงพอ
พระองค์จึงทรงนำเสนอวิธีการสอนภาษาไทย ในลักษณะนวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอน เพื่อ
ส่งเสริมความสนใจในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนและเป็นสื่อที่จะช่วยให้ครูสอนภาษาไทย
ได้ง่ายขึ้น พระองค์ทรงสอบผ่านวิทยานิพนธ์อย่างยอดเยี่ยม สภามหาวิทยาลัยอนุมัติให้ทรงสำเร็จ
การศึกษา ในระดับปริญญาเอก เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙

พระอัครวิษณุภาพ

พระอัจฉริยภาพด้านภาษา

พระองค์ทรงมีความรู้ทางด้านภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมร ทรงสามารถรับสั่งเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาจีน และทรงกำลังศึกษา ภาษาเยอรมัน และภาษาลาติน อีกด้วย

ขณะที่ทรงพระเยาว์นั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสอนภาษาไทยแก่พระราชโอรสและพระราชธิดา โดยทรงอ่านวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ พระราชนิพนธ์ และทรงให้พระองค์ ทรงคัดบทกลอนต่าง ๆ หลายตอน ทำให้พระองค์โปรดวิชาภาษาไทยตั้งแต่นั้นมา นอกจากนี้ยังทรงสนพระทัยในภาษาอังกฤษและภาษาบาลีด้วย

เมื่อพระองค์ทรงเข้าเรียนที่โรงเรียนจิตรลดา นั้น ทรงได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางด้านภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาบาลี ภาษาเขมร ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส โดยภาษาไทยนั้น พระองค์ทรงเชี่ยวชาญทั้งด้านหลักภาษา วรรณคดี และศิลปะไทย เมื่อทรงจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พระองค์พอรู้แน่ว่าอย่างไรก็คงไม่ได้เรียนแพทยศาสตร์ จึงพยายามหัดเรียนภาษาบาลี อ่านเขียนอักษรขอม เนื่องจากในสมัยนั้น ผู้ที่จะเรียนภาษาไทยให้กว้างขวาง ลึกซึ้ง จะต้องเรียนทั้งภาษาบาลี สันสกฤต และเขมร ซึ่งภาษาบาลีนั้น เป็นภาษาที่พระองค์สนพระทัยตั้งแต่ทรงพระเยาว์ แต่ได้เริ่มเรียนอย่างจริงจัง ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จนสามารถจำการแจกวรรคตีเบ้องต้นที่สำคัญได้ และเข้าพระทัยโครงสร้างและลักษณะทั่วไปของภาษาบาลีได้ นอกจากนี้ ยังทรงเลือกเรียนภาษาฝรั่งเศสแทนการเรียนเปียโน เนื่องจากมีพระราชประสงค์ที่จะอ่านหนังสือภาษาฝรั่งเศส ที่มีอยู่ในตู้หนังสือมากกว่าการซ้อมเปียโน

เมื่อทรงเข้าศึกษา ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น พระองค์ทรงเลือกเรียน สาขาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเอก และวิชาภาษาไทย ภาษาบาลี และภาษาสันสกฤตเป็นวิชาโท ทำให้ ทรงศึกษาวิชาภาษาไทยในระดับชั้นสูง และละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นทั้งด้านภาษาและวรรณคดี ส่วนภาษา บาลีและสันสกฤตนั้น ทรงศึกษาทั้งวิธีการแบบดั้งเดิมของไทย คือ แบบที่เรียนกันในพระอารามต่าง ๆ และแบบภาษาศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการตะวันตก ตั้งแต่ไวยากรณ์ขั้นพื้นฐานไปจนถึงขั้นสูง และเรียนตาม วิธีการอินเดียโบราณเป็นพิเศษในระดับปริญญาโท ซึ่งรัฐบาลอินเดียได้ส่งศาสตราจารย์ ดร. สัตยพรต ศาสตร์ี มาถวายพระอักษรภาษาสันสกฤต โดยวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทของพระองค์ เรื่อง ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท นั้น ยังได้รับการยกย่องจากมหามกุฏราชวิทยาลัยว่า เป็นวิทยานิพนธ์ ที่แสดงถึงพระปรีชาสามารถ ในภาษาบาลีพุทธวจนะเป็นพิเศษ

พระปรีชาสามารถทางด้านภาษาของพระองค์นั้น เป็นที่ประจักษ์ จึงได้รับการทูลเกล้าถวาย ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางด้านภาษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมาลาया ประเทศมาเลเซีย มหาวิทยาลัย บักกิงแฮม สหราชอาณาจักร เป็นต้น

พระอัฉริยภาพด้านดนตรี

พระองค์ทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยผู้หนึ่ง โดยทรงเครื่องดนตรีไทยได้ทุกชนิด แต่ที่โปรดทรงอยู่ประจำ คือ ระนาด ซอ และฆ้องวง โดยเฉพาะระนาดเอก

พระองค์ทรงเริ่มหัดดนตรีไทย ในขณะที่ทรงศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนจิตรลดา โดยทรงเลือกหัด “ซอด้วง” เป็นเครื่องดนตรีชิ้นแรก และได้ทรงดนตรีไทย ในงานปิดภาคเรียนของโรงเรียน รวมทั้ง งานวันคืนสู่เหย้าร่วมกับวงดนตรีจิตรลดาของโรงเรียนจิตรลดาด้วย

หลังจากที่ทรงเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระองค์ทรงเข้าร่วมชมรมดนตรีไทยของสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะอักษรศาสตร์ โดยทรงเล่นซอด้วงเป็นหลัก และทรงเริ่มหัดเล่นเครื่องดนตรีไทยชิ้นอื่น ๆ ด้วย

ในขณะที่ทรงพระเยาว์ เครื่องดนตรีที่ทรงสนพระทัยนั้น ได้แก่ ระนาดเอกและซอสามสาย ซึ่งพระองค์ทรงเริ่มเรียนระนาดเอกอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘ หลังจากการเสด็จทรงดนตรีไทย ณ บ้านปลายเนิน ซึ่งเป็นวังของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจิตรเจริญ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ โดยมี สิริชัยชาญ พักจำรูญ เป็นพระอาจารย์

พระองค์ทรงเริ่มเรียนตั้งแต่การจับไม้ระนาด การตีระนาดแบบต่าง ๆ และทำที่ประทับขณะทรงระนาด และทรงเริ่มเรียนการตีระนาดตามแบบแผนโบราณ กล่าวคือ เริ่มต้นด้วยเพลงต้นเพลงฉิ่งสามชั้น แล้วจึงทรงต่อเพลงอื่น ๆ ตามมา ทรงทำการบ้านด้วยการไล่ระนาดทุกเช้า หลังจากบรรทมตื่นภายในห้องพระบรรทม

จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๒๙ พระองค์จึงทรงบรรเลงระนาดเอกร่วมกับครูอาวุโสของวงการดนตรีไทยหลายท่านต่อหน้าสาธารณชนเป็นครั้งแรก ในงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ ๑๗ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเพลงที่ทรงบรรเลง คือ เพลงนกขมิ้น (เถา)

นอกจากดนตรีไทยแล้ว พระองค์ยังทรงดนตรีสากลด้วย โดยพระองค์ทรงเริ่มเรียนเปียโนตั้งแต่พระชนมายุ ๑๐ พรรษา แต่ได้ทรงเลิกเรียนหลังจากนั้น ๒ ปี และทรงฝึกเครื่องดนตรีสากล ประเภทเครื่องเป่า จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จนสามารถทรงทรัมเปตนำวงดุริยางค์ในงานคอนเสิร์ตสายใจไทย และทรงระนาดฝรั่งนำวงดุริยางค์ในงานกาชาดคอนเสิร์ต

พระอัจฉริยภาพด้านพระราชนิพนธ์

พระองค์โปรดการอ่านหนังสือและการเขียนมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ร่วมกับพระปรีชาสามารถทางด้านภาษาทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ ร้อยแก้วและร้อยกรอง ดังนั้น จึงทรงพระราชนิพนธ์หนังสือประเภทต่าง ๆ ออกมามากกว่า ๑๐๐ เล่ม ซึ่งมีหลายหลากประเภท ตัวอย่างเช่น

- ประเภทสารคดีท่องเที่ยวเมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศ เช่น กลัดทิมะในสายหมอก ทศนะจากอินเดีย มนต์รักทะเลใต้

- ประเภทวิชาการและประวัติศาสตร์ เช่น บันทึกเรื่องการปกครองของไทยสมัยอยุธยาและ ต้นรัตนโกสินทร์ กษัตริยานุสรณ์

- ประเภทหนังสือสำหรับเด็ก เช่น แก้วจอมแก่น แก้วจอมชน

- ประเภทหนังสือที่เกี่ยวข้องกับพระบรมวงศานุวงศ์ไทย เช่น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์กับพระราชกรณียกิจพระราชจริยาวัตรด้านการศึกษา

- ประเภทพระราชนิพนธ์แปล เช่น หยกใสร้ายคำ ความคิดคำนึง เก็จแก้วประกายกวี

- ประเภทหนังสือทั่วไป เช่น นิทานเรื่องเกาะ (เรื่องนี้ไม่มีคดี) เรื่องของคนแขนหัก เป็นต้น และมีลักษณะการเขียนที่คล้ายคลึงกับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ ในพระราชนิพนธ์เรื่องต่าง ๆ นอกจากจะแสดงพระอารมณ์ขันแล้ว ยังทรงแสดงการวิพากษ์

วิจารณ์ในแง่ต่าง ๆ เป็นการแสดงพระมตีส่วนพระองค์

นอกจากพระนาม "สิรินธร" แล้ว พระองค์ยังทรงใช้นามปากกาในการพระราชนิพนธ์หนังสืออีก ๔ พระนาม ได้แก่

☞ **"กอนหินกอนกรวด"** เป็นพระนามแฝงที่ทรงหมายถึง พระองค์และพระสหาย สามารถแยกได้ เป็น กอนหิน หมายถึง พระองค์เอง ส่วนกอนกรวด หมายถึง กุณฑิกา ไกรฤกษ์ พระองค์มีรับสั่งถึง พระนามแฝงนี้ว่า "เราตัวโตเลยใช้ว่า กอนหิน หวานตัวเล็ก เลยใช้ว่า กอนกรวด รวมกันจึงเป็น กอนหินกอนกรวด" นามปากกานี้ ทรงใช้ครั้งเดียวตอนประพันธ์บทความ "เรื่องจากเมืองอิสราเอล" เมื่อปี พ.ศ. 2520

☞ **"แว่นแก้ว"** เป็นชื่อที่พระองค์ทรงตั้งขึ้นเอง ซึ่งพระองค์มีรับสั่งถึง พระนามแฝงนี้ว่า "ชื่อแว่นแก้ว นี้ตั้งเอง เพราะตอนเด็ก ๆ ชื่อลูกแก้ว ตัวเองอยากชื่อ แก้ว ทำไมถึงเปลี่ยนไปไม่รู้เหมือนกัน แล้วก็ชอบเพลง น้อยใจยา นางเอกชื่อ แว่นแก้ว" พระนามแฝง แว่นแก้วนี้ พระองค์เริ่ม ใช้เมื่อปี พ.ศ. 2521 เมื่อทรงพระราชนิพนธ์และทรงแปลเรื่องสำหรับเด็ก ได้แก่ แก้วจอมชน แก้วจอมแก่น และชบวนการนกนางเขน

☞ **"หนูน้อย"** พระองค์มีรับสั่งถึงพระนามแฝงนี้ว่า "เรามีชื่อเล่นที่เรียกกันในครอบครัวว่า น้อย เลยใช้นามแฝงว่า หนูน้อย" โดยพระองค์ทรงใช้เพียงครั้งเดียวในบทความเรื่อง "ป้อมที่รัก" ตีพิมพ์ในหนังสือ 25 ปีจิตรลดา เมื่อปี พ.ศ. 2523

☞ **"บันดาล"** พระองค์มีรับสั่งถึงพระนามแฝงนี้ว่า "ใช้ว่า บันดาลเพราะคำนี้หลุดขึ้นมาในสมอง เลยใช้เป็นนามแฝง ไม่มีเหตุผลอะไรในการใช้ชื่อนี้เลย" ซึ่งพระองค์ทรงใช้ในงานแปลภาษาอังกฤษเป็น ภาษาไทยที่ทรงทำให้สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปี พ.ศ. 2526

นอกจากนี้ ยังทรงพระราชนิพนธ์เพลงเป็นจำนวนมาก โดยบทเพลงที่ดังและนำมาขับร้อง บ่อยครั้ง ได้แก่ เพลง สัมตำ รวมทั้ง ยังทรงประพันธ์คำร้องในบทเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาท- สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้แก่ เพลง รัก และ เพลง เมณูไซ

ตัวอย่าง... พระอัจฉริยภาพด้านพระราชนิพนธ์

ฝากฝิ่นกลอนกาพย์

รวมพระราชนิพนธ์ร้อยกรอง

ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พิมพ์ครั้งแรก: พ.ศ. ๒๕๔๓

หนังสือรวมพระราชนิพนธ์ร้อยกรองเล่มนี้ประกอบด้วยบทพระราชนิพนธ์ร้อยกรองบทสั้นๆ ที่มีเนื้อหาหลากหลายจำนวน ๑๖ บท อาทิ นกขมิ้น รัก จีนเด็ดดอกไม้ เมฆุไซ สันโดษ ลุมพินี และปรีณิพพาน เป็นต้น

นอกจากนั้นแล้ว ยังมีภาพการ์ตูน และ จิตรกรรม ฝีพระหัตถ์ ที่ขอพระราชทานอัญเชิญมาประกอบบทพระราชนิพนธ์ร้อยกรองต่างๆ อาทิ ภาพนก ความฝันสีคราม ทอสีเทียบฝัน แม่น้ำโขง และภาพจากบัตรอวยพร วันวิสาขบูชา เป็นต้น

“โอ้เจ้านกขมิ้นสีเหลืองอ่อน

ถึงยามค่ำเจ้าจะจรรนอนรังไหน

ท้องทุ่งนาสุ่มทุมพุ่มไม้ไพร

ได้อาศัยพักผ่อนแต่ก่อนมา

...

...

หรือเจ้ามีคู่ชมภิรมย์ชิด

ขอมิ่งมิตรเฉลยคำที่รำชาน

ข้าจะได้ตัดอัคคีที่เพลาฉาญ

มิให้ผลาญจนชอกช้ำระกำทรวง”

เนื้อความบางส่วนจาก “นกกขมิ้น”

พระราชกรณียกิจ

พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา

เมื่อพระองค์ทรงสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแล้ว ทรงเข้ารับราชการเป็นพระอาจารย์ประจำกองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของพลตรียุทธศักดิ์ คล่องตวรจโรค ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในขณะนั้น ทรงสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยและสังคมวิทยา พระองค์จึงทรงเป็น "ทูลกระหม่อมอาจารย์" สำหรับนักเรียนนายร้อยตั้งแต่นั้น

ต่อมา เมื่อมีการตั้งกองวิชาประวัติศาสตร์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการกองวิชาประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน และทรงได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์ ส่วนการศึกษา ประจำโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๙ และเป็นศาสตราจารย์ ส่วนการศึกษา ประจำโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า(อัตรากอมล) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓

นอกจากนี้ พระองค์ยังได้ทรงรับเชิญเป็นพระอาจารย์สอนในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒนั้น พระองค์ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์พิเศษ สาขาพัฒนาศึกษาศาสตร์ด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ทรงพระราชดำริให้ก่อตั้งโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับบุตรหลานข้าราชการ และประชาชนทั่วไป เปิดทำการสอนครั้งแรกในปีการศึกษา ๒๕๒๕ โดยทรงดำรงตำแหน่งเป็นองค์ประธานกรรมการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ และทรงเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกครั้ง รวมถึงเสด็จพระราชดำเนินไปในงานปิดภาคเรียนของโรงเรียนทุกครั้ง เพื่อพระราชทานทุนพระราชทานส่งเสริมการเรียนรู้ และพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสถานศึกษาต่าง ๆ คือ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ วิทยาลัยในวังชาย วิทยาลัยในวังหญิง โรงเรียนผู้ใหญ่วัดบดินทร์ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกาญจนาภิเษก (วิทยาลัยในวัง) กาญจนาภิเษกวิทยาลัย (ช่างทองหลวง)

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ เมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวครั้งแรกระหว่างวันที่ ๑๕-๒๒ มีนาคม ได้มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทุนทรัพย์โดยเสด็จพระราชกุศลเป็นเงิน ๑๒ ล้านบาท จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำเงินไปก่อสร้างเรือนนอน ให้แก่โรงเรียนวัดมณีธรรม เด็กกำพร้า (หลัก ๖๗) ซึ่งอยู่ห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ไปทางทิศเหนือประมาณ ๖๗ กิโลเมตร พระราชทานชื่อว่า **“อาคารสิรินธร”** โดยมีพระราชดำริที่จะช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในรูปแบบของโครงการเกษตร เพื่ออาหารกลางวัน โดยนำแนวทางที่ดำเนินการในประเทศไทยมาประยุกต์ใช้ และสนับสนุนการประกอบอาชีพเสริม

พ.ศ. ๒๕๓๕ ทรงพระราชดำริพระราชทานความช่วยเหลือกัมพูชาในการก่อตั้งวิทยาลัยกำปง
เฌอติเยล ณ จังหวัดกำปงธม ประเทศกัมพูชา โดยพระราชทานเงินค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคาร
สถานที่ต่าง ๆ เสด็จฯ ไปทรงเปิดวิทยาลัยเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘ และทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระราชทานทุนแก่นักเรียนเพื่อให้มาศึกษาต่อในประเทศไทยในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
และหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อนำความรู้กลับไปสอนและพัฒนาการจัดการศึกษาของวิทยาลัย รวมทั้ง
ทรงสนับสนุนการศึกษาด้านนาฏศิลป์และดนตรี

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ พระองค์ทรงมีแนวความคิดจัดตั้งโครงการพัฒนานักอักษรศาสตร์รุ่นใหม่ขึ้น
โดยความร่วมมือของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาและคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อ
สร้างนักอักษรศาสตร์ที่มีมุมมองและแนวคิดใหม่เพื่อเป็นกำลังของชาติ

พระองค์ทรงมีพระวิสัยทัศน์ก้าวไกล ทรงสนับสนุนการช่วยเหลือ โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์
ให้เป็นโรงเรียนผลิตนักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ สร้าง"องค์ความรู้"ให้แก่ประเทศไทย

พระราชกรณียกิจ

ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

พระองค์ทรงสนพระทัยด้านศิลปวัฒนธรรมมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ โดยเฉพาะทางด้านดนตรีไทย ซึ่งพระองค์ทรงสนับสนุนในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ความรู้ด้านดนตรีไทย อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยทรงเป็นแบบอย่างในการเสด็จทรงเครื่องดนตรีไทยร่วมกับประชาชนทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังทรงอนุรักษ์ดนตรีไทย โดยการชำระโน้ตเพลง บันทึกเพลงเก่าและเผยแพร่งานเหล่านั้นอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดการเผยแพร่ทางด้านดนตรีไทย ซึ่งจากงานทางด้านการอนุรักษ์ดนตรีไทย ครูเสรี หวังในธรรม ได้กล่าวไว้ว่า **“ดนตรีไทยไม่สิ้นแล้ว เพราะพระทูลกระหม่อมแก้วเอาใจใส่”**

นอกจากด้านดนตรีไทยแล้ว พระองค์ยังประกอบพระราชกรณียกิจมากมายเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทยทั้งในด้าน การช่างไทย นาฏศิลป์ไทย งานพิพิธภัณฑสถาน ประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน ภาษา และ วรรณกรรมไทย พระองค์ได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญาว่า **“เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย”** เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ และ **“วิศิษฎ์ศิลปิน”** เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อเทิดพระเกียรติที่พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถในศิลปะหลายสาขา รวมทั้ง ทรงมีคุณูปการต่อเหล่าศิลปินและศิลปวัฒนธรรมของชาติ

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรี ซึ่งมี ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น ได้มีมติให้วันที่ ๒ เมษายน ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์ เป็น **“วันอนุรักษ์มรดกของชาติ”** เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติ ที่พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ในด้านการอนุรักษ์มรดกของชาติในสาขาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก พระองค์ทรงรับเป็นประธานที่ปรึกษาการจัดงานพระราชพิธี พระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดีอีกด้วย ทรงเป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.๒๕๒๓

พระราชกรณียกิจด้านศาสนา

เนื่องจากพระองค์ทรงได้รับการอบรมให้มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทำให้พระองค์ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ โดยพระองค์มักจะได้รับ พระราชทานพระมหากุณมาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้เสด็จฯ เป็นผู้แทนพระองค์ เพื่อเป็นองค์ประธานในพิธี ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น พิธีเวียนเทียนที่พุทธมณฑล เนื่องในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา เป็นต้น

พระองค์ทรงริเริ่มให้มีการฟื้นฟูประเพณีฉลองวันวิสาขบูชา ซึ่งเป็นประเพณีที่เคยมีขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยได้ทรงประกาศเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนร่วมกันจุดโคมประทีป และส่งบัตรอวยพรที่มีข้อความ เพื่อเป็นการพุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ทราบถึงประวัติและความสำคัญของวันวิสาขบูชา รวมทั้งยังเป็นเครื่องเตือนใจ ให้ระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยพระองค์ ยัง ได้พระราชทานโคลงข้อความเพื่อให้กระทรวงวัฒนธรรมพิมพ์แจกแก่พุทธศาสนิกชนในบัตรอวยพรวันวิสาขบูชาด้วย

พระองค์ยังทรงพระราชดำริให้ธรรมสถานแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดงานเทศน์มหาชาติ ร่ายยาวขึ้น ซึ่งเป็นการเทศน์มหาชาติตามรูปแบบที่ถูกต้องตามตำรับหลวง เพื่อชี้้นำให้คนไทยได้เข้าใจ ในคุณค่าของเรื่องมหาชาติ และประเพณีการเทศน์มหาชาติที่สืบทอดกันมา ตั้งแต่ครั้งโบราณกาล พระราชกรณียกิจที่สำคัญประการหนึ่ง คือ พระองค์ยังทรงเป็นแม่กองในการซ่อมแซมวัดพระศรีรัตน- ศาสดาราม เพื่อให้สำเร็จทันงานพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งงานบูรณปฏิสังขรณ์ในครั้งนี้ประสบปัญหาล่าช้า เนื่องจากงบประมาณน้อย รวมทั้ง ขาดแคลนช่างในสาขาต่าง ๆ เป็นต้น งานในครั้งนี้พระองค์ทรงดูแลอย่างใกล้ชิด และคลี่คลายปัญหา ต่าง ๆ ด้วยพระราชหฤทัยที่เด็ดขาด รวมทั้งแก้ไขได้รับเงินบริจาคจากพระบรมวงศานุวงศ์และประชาชน ร่วม สมทบทุน จึงทำให้งานบูรณะในครั้งนี้จึงเสร็จทันกาล

นอกจากนี้ พระองค์ทรงบูรณะวัดท่าสุทธาวาส จังหวัดอ่างทอง และทรงสร้างพระอุโบสถขึ้น ใหม่เพื่อเป็นพระราชกุศลในโอกาสเจริญพระชนมายุครบ ๓ รอบและทรงรับวัดนี้ไว้ในพระราชูปถัมภ์ ด้วย

นอกจากพระพุทธศาสนาแล้ว พระองค์ยังทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับศาสนา อื่น ๆ โดยมีได้ทรงละเลย ซึ่งเมื่อพระองค์ได้รับคำกราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ ไปประกอบพิธีกรรมของ ศาสนาต่าง ๆ นั้น พระองค์ก็จะเสด็จฯ ตามคำกราบบังคมทูลเสมอ

พระราชกรณียกิจ ด้านการพัฒนาห้องสมุดและการรู้หนังสือ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดการอ่านหนังสือมาแต่ทรงพระเยาว์
ดังที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในบทความเรื่อง “ฉันชอบอ่านหนังสือ” ว่า

“หนังสือนี้	มีมากมาย	หลายชนิด
นำดวงจิต	เรริงรื่น	ชื่นสดใส
ให้ความรู้	สำเร็จ	บันเทิงใจ
ฉันจึงใฝ่	ใจสมาน	อ่านทุกวัน
มีวิชา	หลายอย่าง	ต่างจำพวก
ล้วนสะดวก	ค้นได้	ให้สุขสันต์
วิชาการ	สรรมา	สารพัน
ชั่วชีวิต	ฉันอ่านได้	ไม่เบื่อเลย”

เนื่องในวโรกาสที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จเป็นองค์ประธานในการประชุมสมัชชาสากล
ว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๓๓ องค์การยูเนสโก ได้ประกาศให้เป็นปีสากล
แห่งการรู้หนังสือ ซึ่งได้ดำเนินการมาจนถึงปี พ.ศ.๒๕๔๓ ในวโรกาสนี้ได้พระราชทานพระราชดำรัส
ตอนหนึ่งว่า “การรู้หนังสือเป็นความจำเป็นสำหรับทุกๆชาติที่กำลังพัฒนา ตลอดจนเป็นกิจกรรมที่ต้อง
ร่วมมือกันส่งเสริม ให้บรรลุผลให้ได้ ถ้าปราศจากพื้นฐานการรู้หนังสือของประชาชนในประเทศแล้ว
ความพยายามในการพัฒนาย่อมไร้ผล การรับรู้เป็นส่วนหนึ่งของวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมายอันสูงสุด
นั่นก็คือ ทำให้มนุษยชาติเกิดความสมบูรณ์พูนสุขเช่นวันนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย และเป็นเรื่องที่คุ้มค่า
มาก หากพวกเราทุกฝ่ายจะร่วมแรงร่วมใจกันเพียรพยายามไปสู่อุดมการณ์นี้”

นอกจากนี้ยังได้ทรงพระราชทานลายพระหัตถ์เชิญชวนไว้ด้วยว่า

ร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเสียงได้
let's join in making a literate world

สิริภรณ

ในด้านที่เกี่ยวกับห้องสมุดนั้น ได้แสดงพระราชปณิธาน และแนวพระราชดำริถึงความสำคัญ และประโยชน์ของห้องสมุดไว้ในพระราชนิพนธ์ เรื่อง “ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า” ดังนี้

“ ความรู้ของมนุษย์เป็นมรดกตกทอดกันมาตั้งแต่โบราณ เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นตัวอักษรขึ้น ผู้มีความรู้ก็ได้บันทึกความรู้ของตน สิ่งที่ค้นพบเป็นจารึกหรือเป็นหนังสือทำให้บุคคลอื่นในสมัยเดียวกัน หรืออนุชนรุ่นหลัง ได้มีโอกาสศึกษาทราบถึงเรื่องนั้นๆ และได้ใช้ความรู้เก่าเป็นพื้นฐานที่จะหาประสบการณ์ คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นความก้าวหน้า เป็นความเจริญสืบต่อไป

ห้องสมุดเป็นสถานที่เก็บเอกสารต่างๆ อันเป็นแหล่งความรู้ตั้งที่กล่าวแล้ว จึงเรียกได้ว่าเป็นครู ผู้ชี้แนะให้เราแก้ปัญหา วิเคราะห์ วิจัย ทำให้รู้สิ่งที่ควรรู้อันชอบธรรมด้วยเหตุผลได้

ข้าพเจ้าอยากให้เราห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ หนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็ก เป็นวัยเรียนรู้ เด็กๆส่วนใหญ่น่าสนใจที่จะทราบเรื่องราวต่างๆ แปลกๆ ใหม่ๆ อยู่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหาและรูปภาพ ให้เขาอ่าน ให้ความรู้และความบันเทิง เด็กๆจะ ได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ที่รอบรู้ มีธรรมประจำใจ มีความรักบ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำให้แต่ประโยชน์ที่สมควร ”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ทรงสนพระทัยการอ่าน และการพัฒนาห้องสมุด ทรงรับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯไว้ในพระราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๙

หลายโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศ ได้เสด็จเยี่ยม และทรงดูงานห้องสมุดชั้นนำหลายแห่ง ซึ่งได้พระราชทานข้อแนะนำแก่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ และบรรณารักษ์ไทยในการนำความรู้ไปพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน

รวมทั้ง **“ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี”** ที่เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อขยายโอกาสให้ประชาชนในการพัฒนาการรู้หนังสือ

นอกจากนี้ยังทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในการประชุมสามัญประจำปีของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯเสมอมา รวมทั้งได้เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นประธานในโอกาสที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพการประชุมสมาพันธ์สมาคมห้องสมุดนานาชาติ (IFLA) และมีพระราชดำรัสเปิดการประชุม IFLA ครั้งที่ ๖๕ ที่กรุงเทพมหานคร ในปีพ.ศ. ๒๕๔๒

ห้องสมุดประชาชน

“เฉลิมราชกุมารี”

อำเภออัมพวา

ประวัติความเป็นมา

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภออัมพวา เป็นห้องสมุดที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน(สำนักงาน กศน.) ได้รับพระราชทานอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นตามโครงการจัดตั้ง ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในวโรกาสที่ทรงมีพระชนมายุ ๓ รอบ พระนักษัตรในปีพุทธศักราช ๒๕๓๔

อันเป็นการสนองพระราชปณิธานที่ทรงต้องการให้มีห้องสมุดที่ดี มีหนังสือให้บริการประชาชน
ทุกประเภทครบถ้วน เพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับประชาชน

พ.ศ. ๒๕๓๘ พระครูพิศิษฐ์ประชาชนถ เจ้าอาวาสวัดอินทาราม ได้บริจาคที่ดินของวัดจำนวน
๑ ไร่ และค่าใช้จ่ายจำนวน ๕ ล้านบาท จัดสร้าง **ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภออัมพวา**
และได้รับพระราชทานพระราชนุญาต เข้าร่วมโครงการจัดตั้ง ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”
เป็นลำดับที่ ๖๖ ของประเทศ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จทรงสุหร่าย
และทรงเจิมแผ่นศิลาฤกษ์สำหรับสร้างห้องสมุด เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๘

พิธีวางศิลาฤกษ์

วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ดำเนินการจัดงานวางศิลาฤกษ์ โดย นายประวิทย์ สีห์โสภณ
ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”
อำเภออัมพวา

การดำเนินการปรับปรุงและตกแต่ง

พ.ศ. ๒๕๕๔ สำนักงาน กศน.จังหวัดสมุทรสงคราม ได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อจัดซื้อหนังสือและปรับปรุงตกแต่งอาคารสถานที่ สมทบกับงบประมาณที่มีผู้บริจาค ดำเนินการจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ และได้กราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานเปิด **ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภออัมพวา** ในวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

บริการของห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภออัมพวา

ชั้นล่าง ประกอบด้วย

๑ มุมบริการหนังสือทั่วไป ให้บริการหนังสือทุกประเภท แบ่งตามหมวดหมู่การจัดเก็บแบบระบบทศนิยมของดิวอี้ ๑๐ หมวดหมู่ นอกจากนี้ ยังมีบริการหนังสืออ้างอิง หนังสือพระราชนิพนธ์ บริการนิตยสาร และ หนังสือพิมพ์ให้บริการอยู่ในมุมนี้ด้วย

๒ มุมเด็กและครอบครัว ให้บริการหนังสือและสื่อ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ รวมทั้งเสริมสร้างความรัก ความผูกพันในครอบครัวให้พ่อ แม่ ลูก ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน การออกแบบมุม เน้นสีสดใส และคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็ก ๆ เป็นหลัก

๓ มุมนวนิยาย และหนังสือสำหรับวัยรุ่น ให้บริการหนังสือประเภทบันเทิงคดี ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล พ็อกเก็ตบุ๊กส์ และหนังสือบันเทิงที่เหมาะสมกับวัยรุ่น

๔ มุมบริการ ICT ให้บริการเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งการสืบค้น ข้อมูลสื่อต่าง ๆ

๕ ห้องพระครูพิศิษฐ์ประชนาถ เป็นห้องที่รวบรวม ประวัติและผลงานของ **พระครูพิศิษฐ์ประชนาถ เจ้าอาวาสวัดอินทาราม** ผู้ก่อตั้งห้องสมุด โดยในห้องนอกจากนิทรรศการแสดงประวัติและ ผลงานของพระครูพิศิษฐ์ประชนาถแล้ว ยังได้รวบรวมหนังสือเกี่ยวกับการศึกษาธรรม หลักสูตร นักรธรรมตรี โท เอก สำหรับภิกษุสงฆ์ตลอดจนผู้สนใจใช้ในการศึกษาธรรมด้วย

ชั้นบน ประกอบด้วย

๑ ห้องแสดงนิทรรศการ เป็นห้องที่จัดแสดงนิทรรศการเรื่องราวของหิงห้อยและการทำน้ำตาล มะพร้าว เกิดจากแนวคิดของพระครูพิศิษฐ์ประชนาถ ที่ต้องการให้ห้องสมุดแห่งนี้ เป็นสถานที่ให้ความรู้ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์หิงห้อยแก่นักท่องเที่ยว ส่วนการทำน้ำตาลมะพร้าวเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวสมุทรสงคราม ที่ปัจจุบันเกษตรกรประกอบอาชีพนี้น้อยลง พระครูพิศิษฐ์ประชนาถ จึงต้องการที่จะอนุรักษ์อาชีพนี้ไว้ให้ คนรุ่นหลังได้ศึกษาโดยจัดแสดงเป็นนิทรรศการให้ความรู้

๒ ห้องสมุทรสงคราม เป็นห้องที่นำเสนอเรื่องราวของจังหวัดสมุทรสงคราม มีประวัติความเป็นมา คำขวัญประจำจังหวัด แหล่งท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์เด่น และของดีเมืองแม่กลองให้ได้ศึกษา

๓ ห้องเฉลิมพระเกียรติ เป็นห้องที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระอักษรในวันที่มีพิธีเปิด ภายในห้องได้รวบรวมผลงานของพระองค์ท่าน และหนังสือพระราชนิพนธ์บางส่วน การจัดตกแต่งภายในมุ่งเน้นความเรียบง่าย แต่สมพระเกียรติ

๔ ศูนย์อาเซียนศึกษา เป็นห้องที่มุ่งเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ตั้งแต่ประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งประชาคมอาเซียน คำขวัญ ความหมายของตราสัญลักษณ์ แนะนำประเทศ สมาชิกทั้ง ๑๐ ประเทศ นำเสนอทั้งในรูปแบบของนิทรรศการ และสื่อความรู้ทั้งในรูปแบบของเอกสาร ของจริง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การให้บริการของห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภออัมพวา

การจัดหมวดหมู่หนังสือ แบ่งเป็นหมวดใหญ่ ๑๐ หมวด ดังนี้

๐๐๐	เบ็ดเตล็ดหรือความรู้ทั่วไป	๑๐๐	ปรัชญา
๒๐๐	ศาสนา	๓๐๐	สังคมศาสตร์
๔๐๐	ภาษาศาสตร์	๕๐๐	วิทยาศาสตร์
๖๐๐	วิทยาศาสตร์ประยุกต์หรือเทคโนโลยี	๗๐๐	ศิลปกรรมและการบันเทิง
๘๐๐	วรรณคดี	๙๐๐	ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์

นอกจากนี้ยังมีหนังสือที่แบ่งเป็นกลุ่มเฉพาะเพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นจำนวน ๖ หมวด ดังนี้

ย	หนังสือเด็กและเยาวชน	รส.	เรื่องสั้น
น	นวนิยาย	พ	พ็อกเก็ตบุ๊กส์
รป	หนังสือแปล	อ	หนังสืออ้างอิง

การสมัครสมาชิกห้องสมุด

๑. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน ๑ ฉบับ
๒. สำเนาทะเบียนบ้าน ๑ ฉบับ
๓. รูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๑ รูป

ระเบียบการใช้ห้องสมุด

๑. แต่งกายและปฏิบัติตนสุภาพเรียบร้อย
๒. หากมีกระเป๋าทะลุหรือเอกสารส่วนตัวให้วางที่ชั้นวางของ ยกเว้นของมีค่า
๓. ไม่ส่งเสียงดังรบกวนในห้องสมุด
๔. ไม่ฉีก ตัด ขีดเขียนหรือทำลายหนังสือตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ของห้องสมุด
๕. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ข้อแนะนำของห้องสมุด

ระเบียบการยืมหนังสือ/สื่อโสตทัศนูปกรณ์

๑. แสดงบัตรทุกครั้งที่ติดต่อ ยืม - คืน
๒. หนังสือยืมได้ครั้งละ ๔ เล่ม หรือ ๑ ชุด กำหนดส่งคืนภายใน ๗ วัน
๓. วิดีทัศน์ เทป CD / DVD ยืมได้ครั้งละ ไม่เกิน ๒ เรื่อง กำหนดส่งคืนภายใน ๓ วัน
๔. คืนหนังสือเกินกำหนด ปรับเล่มละ ๒ บาท / วัน สื่อโสตฯ ปรับชิ้นละ ๕ บาท / วัน
๕. หากทำหนังสือ / สื่อโสตฯ สูญหาย ต้องชดใช้ตามราคา
๖. หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์ และวารสารใหม่ บริการเฉพาะในห้องสมุด
๗. วารสารเก่ายืมได้ครั้งละ ๔ ฉบับ กำหนดส่งคืนภายใน ๗ วัน

ระเบียบการใช้อินเทอร์เน็ต

๑. ก่อนใช้อินเทอร์เน็ตให้ติดต่อเจ้าหน้าที่เพื่อลงเวลาการใช้บริการ
๒. ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นคว้าหาความรู้หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
๓. สามารถใช้บริการอินเทอร์เน็ต คนละ ๓๐ นาที / ครั้ง

ประวัติและผลงาน

พระครูพิศิษฏ์ประชาชาติ

เจ้าอาวาสวัดอินทาราม

ตำบลเมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ประวัติ

พระครูพิศิษฐ์ประษานาถ หรือ **หลวงพ่อด่าง** ฉายา **นนทโย** เจ้าอาวาสวัดอินทาราม ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เกิดวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ณ บ้านเลขที่ ๓๕ หมู่ ๖ บ้านคลองชะนาง ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นบุตรของ นายย้ง - นางฝอย สร้อยระย้า มีอาชีพทำสวน มีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวม ๘ คน

อุปสมบท

อุปสมบทเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๖ ณ วัดอินทาราม ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมี**พระครูสุนทรธรรมกิจ** เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระอาจารย์ปลั่ง** วัดแก้วเจริญ เป็นพระกรรมวาจาจารย์ **พระอธิการยอด** **นาครุฑไธ** เป็นอนุสาวนาจารย์

การศึกษา

- ศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ ๑ ณ โรงเรียนถาวรวิทยา ตำบลเหมืองใหม่
- ศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒-ประถมศึกษาปีที่ ๗ ณ โรงเรียนวัดเสด็จสุทริวิธานุสรณ์ ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
- พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๖ ● ขณะอุปสมบทอยู่ ได้เสริมวิทยฐานะในทางโลกโดยเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ หลักสูตร จนจบระดับ ๔ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสงคราม
- พ.ศ. ๒๕๑๖ ● สอบนักธรรมตรีได้
- พ.ศ. ๒๕๑๗ ● สอบนักธรรมโทได้
- พ.ศ. ๒๕๑๘ ● สอบนักธรรมเอกได้
- พ.ศ. ๒๕๕๔ ● จบหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารจัดการคณะสงฆ์ (ป.ป.ส.)
- พ.ศ. ๒๕๕๕ ● ศึกษาในระดับปริญญาตรี หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต (พ.ธ.บ.) สาขา การจัดการเชิงพุทธ

งานปกครอง

- พ.ศ. ๒๕๑๙ ● เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดอินทาราม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระครูปริยัติธรรม
- พ.ศ. ๒๕๒๐ ● เป็นเจ้าอาวาสวัดอินทาราม
- พ.ศ. ๒๕๒๔ ● รักษาการแทนเจ้าคณะตำบลเหมืองใหม่เขต ๒ (เจ้าคณะตำบลอาพาธ)
- พ.ศ. ๒๕๒๘ ● เป็นพระอุปัชฌาย์
- พ.ศ. ๒๕๕๕ ● ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสงครามให้เป็นพระวินยาธิการ ประจำจังหวัดสมุทรสงคราม

สมณศักดิ์

- พ.ศ. ๒๕๒๖ ● เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นโท
- พ.ศ. ๒๕๓๓ ● เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นเอก (พระครูพิศิษฐ์ประชาเนา)

ผลงานด้านการส่งเสริมการศึกษา

- พ.ศ.๒๕๒๕ - ๒๕๕๕ ส่งเสริมการศึกษานักธรรมทุกระดับชั้นแก่ พระภิกษุ-สามเณร ภายในวัด
- พ.ศ.๒๕๒๕ - ๒๕๕๕ จัดหาหนังสือ ตำราเรียนนักธรรมและธรรมศึกษา ชั้นตรี โท และบาลี ไว้ให้แก่พระภิกษุสามเณร และนักเรียน นักศึกษา
- พ.ศ.๒๕๒๕ - ๒๕๕๕ มอบทุนการศึกษาแก่ภิกษุสามเณร และนักเรียนที่สอบผ่านนักธรรมและธรรมศึกษาเป็นประจำทุกปี
- พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๕ จัดโครงการอบรม นักธรรม ตรี-โท-เอก ในช่วงก่อนสอบ
- พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๕ จัดการอบรมพระภิกษุปาฏิโมกข์
- พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๕ จัดโครงการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุเป็นประจำทุกปี

งานศึกษาสงเคราะห์

พ.ศ. ๒๕๓๐ - ปัจจุบัน

มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนโรงเรียนถาวรวินทยาปีละ ๑๐ ทุน ๆ ละ ๕๐๐ บาท นอกจากนี้ ยังได้มอบทุนและอุปกรณ์การศึกษาเนื่องในวันเกิด ๑๙ พฤษภาคม ของทุกปีโดยมอบทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้งในจังหวัดสมุทรสงคราม ราชบุรี และเพชรบุรี

พ.ศ. ๒๕๓๐ - ปัจจุบัน

ออกบรรยายธรรมและอบรมปฏิบัติธรรมแก่นักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ

พ.ศ. ๒๕๓๕ - ปัจจุบัน

จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นภายในวัดอินทาราม

งานเผยแพร่

(ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๐ - ปัจจุบัน)

- จัดให้มีพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา จัดให้มีการตักบาตรเทโว เป็นประจำทุกปี
- อบรมศีลธรรมแก่ญาติโยมที่มาทำบุญอยู่เป็นประจำ
- เปิดให้สาธุชนมาทำบุญและรักษาศีลอุโบสถ บวชชีพราหมณ์ เป็นประจำทุกวันพระ
- จัดตั้งคลื่นวิทยุธรรมะ กระจายเสียงผ่านทางระบบ FM ๑๐๖.๕๐ MHz

ผลงานด้านการพัฒนาทั้งในวัดและนอกวัด

ผลงานในวัด

พ.ศ. ๒๕๑๙ สร้างศาลาอเนกประสงค์

พ.ศ. ๒๕๓๐ สร้างอุโบสถหินอ่อน

พ.ศ. ๒๕๓๔ สร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี ”

พ.ศ. ๒๕๔๒ ซ่อมศาลาการเปรียญ

พ.ศ. ๒๕๕๐ ยกกุฏิไม้สัก ๑๐๐ ปี ยกขึ้นเป็น ๒ ชั้น

พ.ศ. ๒๕๕๑ สร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม และปรับปรุงภูมิทัศน์รอบวัด

นอกจากนี้ ยังได้อนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำจืดหน้าวัด

และพัฒนาวัดอินทารามให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดอีกด้วย

ผลงานนอกวัด

- พ.ศ. ๒๕๒๔ สร้างโรงเรียนวัดอินทาราม เปิดสอนระดับชั้นประถมปีที่ ๑-๖
ณ หมู่ที่ ๕ ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
- พ.ศ. ๒๕๒๔ สร้างสำนักสงฆ์ศาลาแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม
- พ.ศ. ๒๕๓๐ สร้างสำนักสงฆ์วังหิน ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง
จังหวัดเพชรบุรี
- พ.ศ. ๒๕๓๕ สร้างสำนักสงฆ์ห้วยรางโพธิ์ ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง
จังหวัดเพชรบุรี
- พ.ศ. ๒๕๓๙ สร้างสำนักสงฆ์ทุ่งเศรษฐี ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม
- พ.ศ. ๒๕๕๒ สร้างสำนักสงฆ์แม่พิมพ์ ตำบลคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม

ผลงานด้านการสร้างวัดอุ้มงคล

ทางด้านวิชาอาคม หลวงพ่อแดง ได้เรียนวิชาคาถาอาคม จากหลวงปู่หยอด วัดแก้วเจริญเจริญ พระเกจิอาจารย์ชื่อดังของกลุ่มน้ำแม่กลอง เจ้าตำรับไหม ๕ สี ที่ถักเป็นสร้อยห้อยคอและใส่ข้อมือ นิยมกันอยู่ยุคหนึ่ง ก่อนที่องค์จตุคามรามเทพ จะดัง หลังจากหลวงปู่หยอดมรณภาพละสังขาร

หลวงพ่อแดง กลายเป็นลูกศิษย์รุ่นสุดท้าย ได้ออกเครื่องรางของขลังวัดอุ้มงคลต่างๆจนสามารถสร้างอุปสถหินอ่อนราคาสูงกว่า ๒๐ ล้านบาทได้

สมุทรสงคราม

เมืองหอยหลอด ยอดลิ้นจี่ มีอุทยาน ร.๒
แม่กลองไหลผ่าน นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม

ประวัติศาสตร์จังหวัดสมุทรสงคราม

สมัยก่อนกรุงศรีอยุธยา

ผลจากการสำรวจของบุคคลหลายคนเชื่อว่า พื้นแผ่นดินในลุ่มน้ำเจ้าพระยาเคยเป็นทะเลมาก่อน ต่อมาเมื่อกระแสน้ำลำธาร ได้พัดพาเอาดินและทรายบนพื้นแผ่นดินใหญ่ ลงมาทับถมในอ่าว นับเป็น เวลา หลายพันปีเข้า อ่าวก็ตื้นเขินเป็นแผ่นดินงอกรุกทะเลออกไปเรื่อยๆ เมื่อประมาณ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว ฟังทะเลอยู่ล้าเข้ามาในพื้นแผ่นดินใหญ่มาก คาดว่าพื้นที่ที่ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง ทั้งหมด ในขณะนี้ยังไม่มี โดยเหตุนี้จึงถือได้ว่า ในสมัย ๒,๐๐๐ ปีมาแล้วนั้น เมืองสมุทรสงครามยังไม่เกิด

สมัยกรุงศรีอยุธยา

เท่าที่นักโบราณคดีคณะต่างๆ ได้สำรวจมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจโดยทางราชการหรือ ส่วนตัว ยังไม่ปรากฏว่าได้พบโบราณสถานที่มีอายุก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยาสักแห่งเดียว ฉะนั้นจึงพอจะ กล่าวได้ว่าจังหวัดสมุทรสงครามได้สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่เก่าไปกว่านั้น แต่ก็ยืนยันไม่ได้ว่า สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ตอนกลาง หรือตอนปลาย แต่จากจดหมายเหตุที่มองซิเออร์เซ-เบเรต์ ซึ่งอยู่ในคณะทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศสที่มี มองซิเออร์ เดอลาลูแบร์ เป็นหัวหน้า คณะเดินทางเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๐ -๒๒๓๑ แต่ในตอนขากลับมองซิเออร์เซเบเรต์ ได้แยกคณะเดินทางกลับก่อน โดยเดินทาง ไปลงเรือกำปั่นฝรั่งเศส ที่เมืองตะนาวศรี ซึ่งขณะนั้นเป็นเมืองท่าค้าขายทางทะเลที่สำคัญของไทย ระหว่างการเดินทาง เมื่อผ่านเมืองแม่กลอง มองซิเออร์เซเบเรต์ ได้บันทึกรายงานไว้ว่า

“ณ วันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๓๐ ข้าพเจ้าได้ออกจาก (เมือง) ทำจัน เพื่อไป (เมือง) แม่กลอง ตามทางระหว่างทำจันกับแม่กลองนี้ มีบางแห่งน้ำตื้น ต้องใช้กระบือลากเรือเหมือนวันก่อน แต่ตอนที่ ตื้นวันนี้ยาวกว่าวานนี้และลำบากกว่าวานนี้มาก เวลาเย็นข้าพเจ้าได้ไปถึงเมืองแม่กลอง ซึ่งไกลจาก (เมือง) ทำจัน ระยะทางประมาณ ๑๐ ไมล์ครึ่ง เมืองแม่กลองนี้เป็นเมืองที่ใหญ่กว่าเมืองทำจันและตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ซึ่งเรียกกันว่าแม่น้ำแม่กลอง และอยู่ห่างทะเลประมาณ ๑ ไมล์ น้ำรับประทานในเมืองนี้ เป็น

น้ำที่ตี เมืองแม่กลองนี้ท่ามีกำแพงเมืองไม่ แต่มีป้อมเล็กๆ สีเหลืองอยู่ ๑ ป้อม มุมป้อมนั้นนี้มีหอรบอยู่ ๔ แห่ง แต่เป็นหอรบเล็กมาก ก่อด้วยอิฐ คูก็ท่ามีไม่ แต่น้ำท่าวมอยู่รอบป้อมกำแพงหรือรั้วในระหว่างหอรบนั้นทำด้วยเสาใหญ่ ๆ ปักลงในดิน และมีเคร่าขวางถึงกันเป็นระยะๆ”

จากข้อความในบันทึกฉบับนี้ บอกให้ทราบว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๐ ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นั้น ตรงปากแม่น้ำแม่กลอง มีเมืองแม่กลองตั้งอยู่แล้ว ทั้งยังเป็นเมืองขนาดใหญ่พอสมควร เมื่อเปรียบเทียบกับเมืองท่าจีนที่ตั้งอยู่ปากแม่น้ำท่าจีน คือใหญ่กว่าเมืองท่าจีน (จังหวัดสมุทรสาครในปัจจุบัน)

นอกจากนั้น ยังบอกให้ทราบว่า ขณะนั้นเมืองแม่กลองไม่มีกำแพงเมือง มีแต่ป้อมเล็กๆ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำหน้าเมืองเพียงป้อมเดียว และการเดินทางในสมัยกรุงศรีอยุธยา ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับเมืองตะนาวศรีที่จะสะดวกสายนั้นต้องลงเรือจากกรุงศรีอยุธยามายังบางกอก ผ่านคลองและแม่น้ำต่างๆ ในคืนแรกจะพักแรมที่เมืองท่าจีน รุ่งขึ้นนั่งเรือผ่านเมืองแม่กลอง ไปพักที่เมืองเพชรบุรี แล้วเดินทางบกผ่านเมืองปราณ เมืองกุย เมืองแกลง แล้วถึงเมืองตะนาวศรี และลงเรือกำปั่นที่นั่น

ชื่อ **“เมืองแม่กลอง”** คงใช้ต่อมาอีกเป็นเวลานาน แล้วได้เปลี่ยนชื่อ เป็น **“สมุทรสงคราม”** แต่ยังหาหลักฐานยืนยันไม่ได้ว่า ได้เปลี่ยนเมื่อใด เพราะจู่ๆ ก็พบเมืองสมุทรสงคราม สมุทรปราการ และสาครบุรี อยู่ในบัญชีรายชื่อหัวเมืองฝ่ายตะวันออก (ในรัชกาลที่ ๑ แห่ง ราชวงศ์จักรี) ในหนังสือ **“คำให้การชาวกรุงเก่า”** ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ประทาน ข้อสันนิษฐานไว้ว่าเป็นคำให้การที่เจ้าหน้าที่พม่าซักถามได้จากสมเด็จพระเจ้าอู่ทุมพรและข้าราชการใหญ่น้อย ที่พม่าเก็บเอาตัวเป็นเชลยไปประเทศพม่า เมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๓๑๐ ซึ่งหมายความว่า เรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนั้น ได้เกิดขึ้นหรือเป็นอยู่ในเมืองไทยก่อน พ.ศ. ๒๓๑๐ แสดงว่าเมืองแม่กลอง ได้เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองสมุทรสงครามก่อน พ.ศ. ๒๓๑๐ นั้นเอง เว้นแต่ไม่ทราบว่าในปีใด และจากหลักฐานในหนังสือกฎหมายตราสามดวงว่าด้วยพระราชกำหนดเก่าระบุไว้เรื่องการเรียกสินไหมพินัยคดีความ ได้ออกชื่อเมืองแม่กลอง เมืองสาครบุรี และเมืองสมุทรปราการ หมายความว่าในปี พ.ศ. ๒๒๖๕ เมืองนี้ยังคงเรียกว่า **“เมืองแม่กลอง”** อยู่แต่ข้อความในพระราชกำหนดเก่า ซึ่งตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

พ.ศ. ๒๒๖๕ เมืองนี้ยังคงเรียกว่า **“เมืองแม่กลอง”** อยู่ แต่ข้อความในพระราชกำหนดเก่าซึ่งตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เมื่อ พ.ศ. ๒๒๙๙ ระบุว่าโปรดเกล้าฯ ให้พระยารัตนาธิเบศร์สมุหมนเทียรบาล เอาตัวขุนวิเศษวานิช (จีนอะบันเต็ก) ขุนทิพและหมื่นรุทอักษรที่บังอาจกราบบังคับทูล ขอดังบ่อนเบี้ยในแขวงเมืองสมุทรสงคราม เมืองราชบุรีและเมืองสมุทรปราการ ทั้งๆที่ได้มีกฎหมายรับสั่งห้ามไว้ก่อนแล้วมาลงโทษ

ฉะนั้น จึงเชื่อได้ว่า เมืองแม่กลองได้เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองสมุทรสงคราม ในระหว่าง พ.ศ. ๒๒๖๕ (รัชกาลสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ) กับ พ.ศ. ๒๒๙๙ (รัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ) หลังจากนั้นมาในทางราชการจึงเรียกชื่อเมืองนี้ว่า เมืองสมุทรสงคราม

อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ขณะที่เมืองแม่กลอง เมืองปากน้ำและเมืองท่าจีน ยังมีชื่อเป็นภาษาไทยๆ ไม่ได้เปลี่ยนเป็นภาษาสันสกฤต มีคำ **“สมุทร”** อยู่ข้างหน้านั้นปรากฏในกฎหมายตราสามดวงพระอัยการนาทหารหัวเมือง กล่าวถึงตำแหน่งเจ้าเมืองแม่กลอง เมืองปากน้ำและเมืองท่าจีนว่า พระสมุทรสงคราม พระสมุทรปราการ และพระสมุทรสาคร จึงอาจเป็นได้ว่า ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเมืองทั้งสามตามราชทินนามของผู้ปกครองเมือง เช่น เมืองสมุทรสงคราม เมืองสมุทรปราการ และเมืองสมุทรสาคร

ประวัติด้านการทหาร

จากบันทึกที่ มองซิเออร์เซเบเรต์ ชาวฝรั่งเศสเขียนไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๐ ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตอนหนึ่งได้ยืนยันว่าเมืองแม่กลองไม่มีกำแพงเมือง มีแต่ป้อมเล็กๆ ตั้งอยู่หน้าเมืองป้อมเดียวเท่านั้น ป้อมดังกล่าวก่อด้วยอิฐ มุมทั้งสี่ของป้อมสร้างเป็นทอรับ ระหว่างทอรับมีรั้วสร้างด้วยเสาใหญ่ๆ บั๊กกัน และว่ารอบๆ ป้อมไม่มีคูน้ำ แต่มีน้ำท่วมรอบป้อม ไม่แน่ใจว่าน้ำรอบป้อมนั้นท่วมอยู่เสมอหรือไม่ มองซิเออร์เซเบเรต์ อาจไปเห็นตอนน้ำขึ้นก็ได้ เพราะเมืองแม่กลองอยู่ใกล้ทะเลระดับน้ำในแม่น้ำแม่กลองย่อมขึ้นๆ ลงๆ ตามการขึ้นลงของระดับน้ำทะเล อย่างไรก็ตามข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า ในสมัยอยุธยาที่รัฐบาล ได้มองเห็นความสำคัญของเมืองแม่กลอง ในด้านการทหารแล้ว จึงได้สร้างป้อมขึ้นไว้ป้องกันเรือรบข้าศึกที่จะเข้ามาทางปากน้ำแม่กลอง แต่ป้อมนี้สร้างเมื่อใด

จะมีกำลังทหารไทยหน่วยใด หรือทหารต่างชาติมาประจำอยู่สักเท่าไร และจะเรียกป้อมนี้ว่า **“ค่ายสมุทรสงคราม”** อย่างที่บางท่านกล่าวไว้หรือไม่ยังไม่พบหลักฐาน สำหรับตัวป้อมบางท่านสันนิษฐานว่าน่าจะสร้างใน รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งก็ไม่แน่ว่าอาจจะสร้างไว้ก่อนหน้านั้นก็ได้ เนื่องจากเมืองสมุทรสงครามหรือเมืองแม่กลองตามที่ชาวบ้านเรียก ตั้งอยู่ห่างจากเส้นทางเดินทัพของพม่าที่จะผ่านเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นในสมัยโบราณเมืองสมุทรสงคราม จึงได้รับผลการกระทบกระเทือนจากสงครามโดยตรงน้อยมาก ไม่เหมือนกับเมืองกาญจนบุรี เพชรบุรี และเมืองราชบุรีที่อยู่บนลำน้ำแม่กลองสายเดียวกันหรือประชิดกัน แต่การเกณฑ์คนไปรบร่วมกับกองทัพในกรุงนั้น ชาวแม่กลองต้องร่วมอยู่ด้วยทุกสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสงครามที่เกิดจากพม่ารุกผ่านเข้ามาด่านเจดีย์สามองค์ ด่านสิงขร และจากทางปีกษ์ใต้ ผ่านเมืองปราณและเมืองกุย เพราะสมัยนั้นเมืองแม่กลอง มีฐานะเป็นเมืองจัตวา หรือหัวเมืองชั้นใน อยู่ในเขตราชธานี เมื่อเกิดสงครามขึ้นชายฉกรรจ์ในเมืองแม่กลองจึงถูกเกณฑ์ไปเข้ากองทัพกรุงศรีอยุธยาตามพระราชกำหนด โดยมีเจ้าเมืองเป็นผู้บังคับบัญชาโดยใกล้ชิดไปด้วยทุกครั้ง

สมัยกรุงธนบุรี

ในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ) พระองค์ได้โปรดให้ยกกองทัพเรือมาตั้งค่ายที่ตำบลบางกุ้ง เรียกว่า **“ค่ายบางกุ้ง”** โดยสร้างกำแพงล้อมวัดบางกุ้งให้อยู่กลางค่ายเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่เคารพบูชาของทหาร

พ.ศ. ๒๓๑๐ หลังจากที่พม่าตีกรุงศรีอยุธยาแตกแล้ว ค่ายบางกุ้งก็ไม่มีทหารรักษาต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดให้คนจันทบูรรวบรวมพลพรรคมาตั้งเป็นกองทหารรักษาค่าย จึงเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า **“ค่ายจันทบูร”**

พ.ศ. ๒๓๑๑ พระเจ้ากรุงอังวะ ให้เจ้าเมืองทวายยกทัพมาสืบข่าวสภาพบ้านเมืองในสมัยกรุงธนบุรีว่าสงบราบคาบหรือเกิดจลาจล เพราะช่วงนั้นเป็นระยะเวลาที่ไทยเรา กำลังผลัดแผ่นดินใหม่ เจ้าเมืองทวายได้ยกพลเดินทัพทางบกเข้ามาทางไทรโยค และให้ยกทัพบกทัพเรือเข้ามาที่ค่ายดอกกะออม แล้วเดินทัพล้อมค่ายจันทบูรไว้ นายทัพพม่าครั้งนั้นชื่อ แมงก็มารหาญมีทหารยกมาด้วย ๒ หมื่นคนเศษ คณะกรรมการเมืองมีใบบอกเข้าไปยังกรุงธนบุรี ขอกำลังมาช่วยรบพม่า

เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงทราบข่าวศึก โปรดให้พระมหามนตรี (บุญมา) จัดกองทัพเรือ ๒๐ ลำ แล้วพระองค์ทรงเรือพระที่นั่งสุวรรณพิชัยนาวา เรือยาว ๑๔ วา ปากเรือกว้าง ๓ ศอกเศษ พลกรรเชียง ๒๔ คน พร้อมศาสตราวุธ ยกทัพมาตั้งค่ายบางกุ้งในเวลาากลางคืน และตีกองทัพพม่าจนแตกพ่ายไปสิ้น

พ.ศ. ๒๓๑๗ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ยกทัพไปรบพม่าที่ค่ายบางแก้ว เมืองราชบุรี เสด็จโดยเรือพระที่นั่ง กายยาว ๑๓ วา ปากเรือกว้าง ๓ ศอกเศษ พลพาย ๔๐ คน ไพร่พลในกองทัพ ๘,๘๖๓ คน ปืนใหญ่น้อย ๒๗๗ กระบอก ได้หยุดกองทัพพักพล เสวยพระกระยาหารที่วัดกลางค่ายบางกุ้ง เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๑๗

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ครั้นต่อมาถึงแผ่นดินสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ประเทศไทยเกิดพิพาทกับประเทศญวน ถึงกับทำสงครามกันด้วยเรื่องเจ้าอนุวงศ์ เมืองเวียงจันทน์การสงครามระหว่างญวนกับไทยในครั้งนั้น ใช้กองทัพบกและกองทัพเรือ และมีข่าวว่าญวนได้ขุดคลองลัดจากทะเลสาบออกมาอ่าวไทย มีทำที่ว่าญวนจะยกกำลังทางเรือมารุกรานไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้สร้างป้อมขึ้นตามปากน้ำสำคัญๆ เป็นลำดับมา เริ่มแต่ปากแม่น้ำเจ้าพระยาก่อน แล้วก็ปากแม่น้ำจีน ปากแม่น้ำแม่กลอง ปากแม่น้ำบางปะกง และปากแม่น้ำจันทบุรี

สำหรับป้อมที่ปากแม่น้ำแม่กลองนั้น หนังสือ "ตำนานเรื่องวัตถุต่างๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้าง" กล่าวว่า โปรดฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ (พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว) เป็นแม่กองอำนวยการสร้างป้อมขึ้นที่ปากแม่น้ำหน้าเมืองสมุทรสงครามป้อมหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๔ เสร็จแล้วพระราชทานนามว่า "ป้อมพิฆาตข้าศึก" เจ้ากรมป้อมมีนามว่าหลวงละม้าย แม้นมือฝรั่ง ปลัดป้อมมีนามว่าขุนฉม้างแม้นปิ่น ส่วนป้อมเก่าที่สร้างไว้ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาขึ้นนั้น ไม่ทราบเรื่องราว อาจถูกรื้อลงก่อนสร้างป้อมใหม่ก็ได้

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงราชการเห็นว่าป้อมให้ประโยชน์ในการป้องกันน้อยมาก เนื่องจากความก้าวหน้าทางอาวุธยุทโธปกรณ์ จึงได้รื้อป้อมพิฆาตข้าศึกและกำแพงลง จัดตั้งกองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๑ ขึ้นแทน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙ โดยโปรดให้

นายพลเรือเอก พระมหาโยธา (ฉ่าง แสงชูโต) มาอำนวยการสร้างกองโรงเรียนพลทหารเรือดังกล่าวนี้ ใช้เป็นที่ฝึกอบรบทหารใหม่ที่เกณฑ์จากชายฉกรรจ์ในเมืองสมุทรสงคราม จำนวน ๑ ปี แล้วส่งเข้าไป ผลัดเปลี่ยนทหารเก่าในกรุงเทพฯ พอถึง พ.ศ. ๒๔๖๕ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ยุบกองโรงเรียนพลทหารเรือ กระทรวงทหารเรือได้ยกอาคารและที่ดินให้กระทรวงมหาดไทย สำหรับใช้เป็นศาลากลางจังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๙ จึงได้ทำการปลูกสร้างศาลากลางจังหวัดใหม่ และโอนศาลากลางจังหวัดหลังเดิมให้กระทรวงสาธารณสุข ใช้ในกิจการของโรงพยาบาลจังหวัดสมุทรสงคราม มาจนถึงปัจจุบันนี้

ศาลากลางจังหวัดสมุทรสงคราม สมัยเมื่อยังอยู่ที่บริเวณวัดใหญ่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้เสด็จเยี่ยมเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ และได้ลงพระปรมาภิไธย ว่า “๒๓ ก.ค. เข้า ๔ โมง มาเที่ยว เห็นเรียบร้อยดี จุฬาลงกรณ์ พร.” สมุดเยี่ยมนี้จังหวัดยังเก็บรักษา ไว้เป็นอย่างดี

ลายพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕
ที่ได้ทรงบันทึกไว้ในสมุดเยี่ยมของจังหวัด

วันที่	วันเวลา			ด้วยเหตุ	ความเห็น	ผู้ไปเยี่ยม	
	วัน	เวลา	นาที			กรม	ตำแหน่ง
	๒๓	เช้า		เที่ยว	เห็นเรียบร้อยดี		
	ก.ค.	๔			จุฬาลงกรณ์		

๒ เสน่ห์อัมพวา

วิถีชีวิตที่ผูกพันกับลำน้ำ

อัมพวา เป็นอำเภอเล็กๆ อยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านเสมือนเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงอัมพวาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีลำคลองน้อยใหญ่ที่เป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำแม่กลองหลายสาย แต่ละสายเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชน ที่อาศัยอยู่ริมน้ำและบริเวณใกล้เคียง เพราะประชาชนใช้น้ำในการประกอบอาชีพ การอุปโภคและการสัจจร นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำลำคลองอีกมากมาย

การประกอบอาชีพ

อาชีพของคนอำเภอสวนใหญ่ เป็นอาชีพเกษตรกรรมและทำสวนเนื่องจากภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม อุดมสมบูรณ์ด้วยแม่น้ำลำคลองหลายสาย อาชีพหลักๆ ได้แก่ การทำสวนมะพร้าว สวนส้มโอ สวนลิ้นจี่ เป็นต้น

การทำสวนมะพร้าว

มะพร้าว เป็นพืชที่มีการเพาะปลูกอย่างกว้างขวางทั่วทั้งจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว โดยมีพันธุ์ต่างๆ มากมาย เช่น มะพร้าวผล มะพร้าวตาล มะพร้าวอ่อน มะพร้าวขอ ฯลฯ ทั้งนี้ การที่มะพร้าวในจังหวัดมีผลผลิตเจริญงอกงามและให้รสชาติหอมหวาน

ส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของกระแสน้ำจืด น้ำเค็มที่หมุนเวียนดี มีการขึ้นลงของน้ำอย่างเป็นระบบส่งผลให้มะพร้าวยังคงเป็นสินค้าหลักในการสร้างรายได้ให้กับชาวสวน ผลผลิตของสวนมะพร้าว นอกจากเก็บผลขายแล้ว ที่สำคัญ คือ การทำน้ำตาลมะพร้าว

ในบรรดาประชาชนคนขยันของเมืองแม่กลอง หากจำเป็นต้องจัดลำดับ คงไม่มีใครขยันเกินไปกว่าชาวสวนน้ำตาลมะพร้าวไปได้ งานอาชีพนี้ต้องการเวลามากกว่าอาชีพอื่น ๆ ต้องการน้ำอดน้ำทนและน้ำพักน้ำแรงอย่างยิ่ง ภารกิจในชีวิตประจำวันของชาวสวน ที่ประกอบอาชีพการทำน้ำตาลมะพร้าว จะเริ่มตั้งแต่เช้ามืดประมาณตีสี่ ชาวสวนจะออกจากบ้านเพื่อไปเก็บน้ำหวานจากต้นมะพร้าว ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า **น้ำตาลใส** โดยการปีนต้นมะพร้าวขึ้นไปเก็บกระบอกตาลที่รองไว้บนยอดมะพร้าว น้ำตาลใสที่เก็บได้ในรอบเช้าชาวสวน เรียกว่า **น้ำตาลเช้า** ซึ่งได้จากการรองรับจากงวงตาลตลอดคืน

เมื่อรวบรวมได้ครบแล้ว ชาวสวนจะหาบกระบอกตาลมาที่โรงเคี้ยวตาล เพื่อจะนำไปเคี้ยวในรอบเช้า พอตกบ่ายหรือเย็นประมาณบ่าย ๒ โมงเป็นต้นไป พวกเขา ก็จะเข้าสวนไปเก็บน้ำตาลใสอีกรอบหนึ่ง เพื่อนำมาเคี้ยวในรอบเย็น

น้ำตาลใสที่เก็บได้ในรอบนี้ ชาวสวนเรียกว่า **น้ำตาลเที่ยง** หรือ **น้ำตาลเย็น** ซึ่งได้จากกระบอกที่รองรับไว้ตั้งแต่ตอนเช้า

หลังจากเคี้ยวน้ำตาลในรอบบ่ายหรือเย็นเสร็จแล้ว ชาวสวนจะเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับเคี้ยวตาลในวันรุ่งขึ้น เป็นกิจวัตรเช่นนี้ จนประมาณ ๒ ทุ่มของทุกวัน วันเวียนเช่นนี้มาตั้งแต่อดีต สำหรับปัจจุบันแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัยแต่ก็ไม่มากนัก

การทำสวนส้มโอ

ส้มโอ เป็นผลไม้ที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัดสมุทรสงครามมาช้านาน พื้นที่เพาะปลูก ส้มโอสามารถเพาะปลูกได้ทั้ง ๓ อำเภอ คือ อำเภอเมืองฯ(บางตำบล) อำเภอบางคนที และอำเภออัมพวา ส้มโอพันธุ์ที่สร้างชื่อเสียงจนกลายเป็นตำนานความอร่อย คือ **ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่**

อันมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นับตั้งแต่กึ่ง หรือตัวกึ่ง หรือกลีบเนื้อส้มโอจะมีลักษณะ กลมเต็มชั้น ให้รสชาติเปรี้ยวน้อย มีจุดเด่นสำคัญ คือ ไม่มีเมล็ดใหญ่ในผลเลย ส้มโอจะรสชาติอร่อยที่สุดในช่วงฤดูร้อน

การทำสวนลิ้นจี่

ลิ้นจี่ ได้ชื่อว่าเป็นราชินีผลไม้ของจังหวัดสมุทรสงคราม ลิ้นจี่ของจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นพันธุ์ที่ติดดอกออกผลได้โดยไม่ต้องการอากาศที่หนาวเย็นมากนัก ได้แก่ พันธุ์ค่อม กะโหลก ส้มแก้วและสาแทรกทอง ลิ้นจี่สมุทรสงคราม จะสุกประมาณเดือนเมษายน

ด้วยสภาพดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ แบบลึกลับจืด ลึกเค็ม หรือน้ำกร่อย ทำให้ลิ้นจี่มีรสชาติดี โดยเฉพาะลิ้นจี่พันธุ์ค่อม เมื่อสุกเต็มที่จะมีสีแดงเข้ม เปลือกแข็ง ตุ่มค่อนข้างแหลม เปลือกด้านในจะมีสีชมพู มีกลิ่นหอมหวาน เนื้อแห้งร้อนไม่ติดเมล็ด เนื้อสีขาวหรือขาวนวล เมล็ดเล็ก

บ่าของผลกว้างสวยเป็นรูปหัวใจ รสชาติเข้มข้น หวานนำ เปรี้ยวตามเล็กน้อยกลมกล่อมพอดีๆ กับรสชาติของผลไม้ไทย

การปลูกลิ้นจี่ต้องอาศัยประสบการณ์ความเป็นเกษตรกรมืออาชีพพอสมควร เริ่มจากการเลือกกิ่งตอน ติดตา ทาบกิ่ง ชุดหลุมปลูก ดูแลรักษากว่าจะให้ผลผลิตได้ต้องใช้เวลา ๔-๕ ปี จึงจะเริ่มติดดอกออกผลปีละ ๑ ครั้ง เกษตรกรต้องเฝ้าระวังใส่ปุ๋ย กำจัดแมลง และดูแลจนกว่าเปลือกจะ **“ร่องชาติ”** หมายถึง ลิ้นจี่จะสุกเต็มที่ที่มีสีแดงเข้มปนชมพูจึงจะเก็บผลผลิตออกสู่ตลาด แต่ละปีลิ้นจี่จะให้ผลผลิตมากหรือน้อย หรือบางปีอาจไม่มีผลผลิตเลย ขึ้นอยู่กับสภาพความเอื้ออำนวยของดิน ฟ้า อากาศ

ชาวสวนน้ำตาลมะพร้าว

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวสวนน้ำตาลมะพร้าว มีเอกลักษณ์ที่เด่นชัด คือ นิยมปลูกบ้านอยู่ในสวนของตนเอง ในชนิดสวนที่ติดกับชายน้ำ ริมแม่น้ำลำคลอง หรือ ลำกระโดง และสวนใหญ่จะเป็นบ้านทรงไทยโบราณ

แบบอยุธยา มีท่อน้ำ ภูเก็บเรือ โรงเคี้ยวตาล ร้านแครงไม้ไผ่ หรือ ไม้ต้นหมากที่ใช้สำหรับเป็นที่ล้างกระบอกตาลและกระทะสำหรับเคี้ยวตาล สาเหตุที่ชาวบ้านสร้างบ้านอยู่ริมตลิ่ง ก็เพื่อให้สะดวกในการตักน้ำจากลำคลองขึ้นมาใช้

ชีวิตของชาวสวนน้ำตาลมะพร้าว ในแต่ละวัน ชาวสวนจะเริ่มทำงานตั้งแต่เช้ามีด จนถึงค่ำวนเวียนอยู่เช่นเดิมทุกวันจึงจะเสร็จภารกิจจากการประกอบอาชีพ

การจับปลา

ในช่วงฤดูร้อน เมื่อน้ำในลำคลองลดลงเกือบแห้ง ขอด จะพบเห็นชาวบ้านลงไปทอดแห จับปลาในคลอง นอกจากนี้ในพื้นที่ใกล้เคียงยังพบการใช้โพงพางซึ่งเป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจับปลา

ซึ่งปัจจุบันพบเห็นได้ยาก เนื่องจากไม่ได้รับอนุญาต ให้สร้างโพงพางในลำน้ำสายหลักอีกต่อไปเพราะกีดขวาง

การสัญจรทางน้ำ ส่วนการจับปลาในแม่น้ำ ชาวบ้านจะใช้วิธีทอดแหจากเรือของตนเอง

การตกกุ้ง

นอกจากสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง จะเต็มไปด้วย เรือกสวน และบ้านเรือนไทย วิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้าน ก็เป็นเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ เช่น การตกกุ้ง กุ้งแม่น้ำหรือ กุ้งก้ามกรามเป็นรายการอาหารที่มีชื่อเสียงของอัมพวา ลักษณะสำคัญของกุ้งชนิดนี้ คือ มีลำตัวเป็นปล้อง ๖ ปล้อง หัวและอกคลุมด้วยเปลือกชั้นเดียวกัน กริมมีลักษณะโค้งขึ้น

และหักเป็นฟันเลื่อย โคนกรีกกว้างและหนา เมื่อโตเต็มวัยตัวผู้จะมีขนาดใหญ่กว่าตัวเมีย กุ้งที่ได้มาจาก ฝีมือการตกกุ้ง ต้องอาศัยทั้งความอดทน และความชำนาญของชาวบ้าน โดยใช้หัวใจไก่ ปูสองกระดอง หรือกุ้งตัวเล็ก ๆ เป็นเหยื่อ ราคาซื้อขายอยู่ที่กิโลกรัมละประมาณ ๔๐๐ - ๕๐๐ บาท ขึ้นอยู่กับขนาด ชาวบ้านที่ตกกุ้งเป็นอาชีพ ช่วยสร้างรายได้ให้ครอบครัวไม่น้อย บริเวณที่สามารถพบเห็น การตกกุ้งมากที่สุด ได้แก่ สองฝั่งแม่น้ำแม่กลองทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน โดยเฉพาะกลางคืน จะพบเห็นเรือ ตกกุ้ง แทะทุกคั้งน้ำ

การใช้เรือสัญจร

ในอดีตการเดินทางของชาวอัมพวา มีการติดต่อภายในชุมชนและนอกชุมชนโดยใช้เส้นทางน้ำเป็นหลัก เนื่องจากมีแม่น้ำและคลองเชื่อมโยงได้ทั่วถึง จึงนิยมใช้เรือในการขนส่งและการสัญจร แม้ว่าปัจจุบันการสัญจรทางน้ำจะลดบทบาทลง แต่ยังคงพบเห็นการใช้เรือใน

การสัญจรทางน้ำ หรือการประกอบอาชีพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การค้าขายในตลาดน้ำ การขนส่งผลไม้ การตกกุ้ง ตลอดจนล่องเรือชมหิ่งห้อย

การใช้น้ำ-เล่นน้ำ

สายน้ำเปรียบเสมือนเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชาวอัมพวามาตั้งแต่อดีต การใช้ประโยชน์จากน้ำจึงเป็นสิ่งทีชาวอัมพวา ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นวิถีชีวิต บ่งบอกความเป็นตัวตนคนอัมพวาได้อย่างชัดเจน ชาวบ้านเรียนรู้และทำความเข้าใจระบบน้ำ มีการสังเกตช่วงเวลาน้ำขึ้น-น้ำลง สังเกตว่าเป็นน้ำจืด น้ำกร่อย หรือน้ำเค็ม เพื่อให้ได้น้ำที่ใสสะอาดมาใช้ในช่วงเวลา ที่มีจังหวะเหมาะสมสำหรับการลงเล่นน้ำ ไม่ว่าจะเป็นในช่วงเช้าหรือช่วงเย็นที่น้ำขึ้นเต็มที่ จะมีการลงเล่นน้ำกันอย่างสนุกสนาน โดยเฉพาะเด็ก ๆ มีการจับกลุ่มเล่นน้ำกันตลอดเวลา กิจกรรมดังกล่าวบ่งบอกถึงวิถีชีวิตคนริมน้ำได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบันภาพของอัมพวาในสายตาของนักท่องเที่ยวและคนทั่วไป คือ เมืองท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ในแง่ของการอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม สิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังเมื่อมาอัมพวา คือ ตื่นนอนตอนเช้าได้ใสบาตรริมน้ำ กลางวันนั่งเรือไปเที่ยวทำบุญไหว้พระ ตามวัดต่าง ๆ ตกเย็นเที่ยวชมตลาดน้ำ ยามเย็นที่ตลาดน้ำอัมพวา ตกค่ำนั่งเรือชมแสงระยิบระยับของหิ่งห้อยตามคลองต่าง ๆ

สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ

ตลาดน้ำอัมพวา

ตลาดน้ำอัมพวาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงติดอันดับของจังหวัดสมุทรสงคราม เดิมทีเดิยวตลาดน้ำเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้าของชาวสวน ชาวสวนจะนัดกันนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนกัน โดยยึดข้างขึ้นข้างแรมเป็นหลัก เนื่องจากต้องใช้เรือเป็นพาหนะ ในการขนส่งสินค้า ซึ่งสัมพันธ์กับกระแสน้ำขึ้นน้ำลง เดิมทีเดิยวตลาดนัดแบบดั้งเดิม จะเป็นตลาดในช่วงเช้ามืดจนถึงเช้า แต่ตลาดน้ำอัมพวาเป็นตลาดที่มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหลัก จึงปรับเปลี่ยนวัน เวลาให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวคือ เย็นวันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ รวมทั้งวันหยุดนักขัตฤกษ์ โดยชาวบ้านจะพายเรือ นำของมาขายประกอบไปด้วย อาหารมากมายหลายชนิด เช่น ปลาหมึกย่าง กุ้งเผา ก๋วยจั๊บน้ำข้น ขนมจีน หอยทอด รวมถึงผลผลิตจากสวน เช่น ส้มโอ กล้วย มะพร้าวและพืชผักต่างๆ ส่วนบนบกก็มีตลาดบก ทั้งบริเวณถนนคนเดินและสองฝั่งคลอง สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าจำพวกของที่ระลึก อาหารและขนมไทยเป็นหลัก ช่วงเวลาที่จัดตลาดน้ำอยู่ระหว่างเวลา ๑๕.๐๐ – ๒๑.๐๐ น.

ตลาดน้ำท่าตา

ตลาดน้ำท่าตา ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าตาเป็นตลาดน้ำที่ยังคงความเป็นธรรมชาติของ วิถีชีวิตชาวบ้านที่มีอาชีพทำสวนปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ชาวบ้านจะพายเรือนำพืชผักและผลไม้จากสวน เช่น พริก หอม กระเทียม น้ำตาลมะพร้าว ฝรั่ง มะพร้าว ชมพู่ ส้มโอมาขายแลกเปลี่ยนกัน เฉพาะในวันขึ้น

หรือแรม ๒ ค่ำ ๗ ค่ำ ๑๒ ค่ำ (ทุก ๆ ๕ วัน เพราะเป็นวันน้ำขึ้นน้ำลง) ตั้งแต่เวลาประมาณ ๐๘.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ปัจจุบันเพิ่มในวันเสาร์-อาทิตย์ด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้จะเที่ยวซื้อของแล้วนักท่องเที่ยว ยังสามารถติดต่อเช่าเรือพายเที่ยวชมหมู่บ้านและเรือกสวนผลไม้ในบริเวณนั้นได้

อุทยานพระบรมราชานุสรณ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ตั้งอยู่ติดกับวัดอัมพวันเจติยาราม ด้านหน้าติดกับถนน อัมพวา-บางนกแขวก ด้านหลังติดกับแม่น้ำแม่กลอง เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดป้ายอุทยานเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๒ สิ่งที่น่าสนใจในอุทยาน ร.๒ ได้แก่

 พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นเรือนไทยหมู่ ๔ หลัง ตรงกลางมีลานโล่งจัดวางต้นไม้ในวรรณคดี “ขุนช้าง ขุนแผน” ภายในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และข้าวของเครื่องใช้สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

 ลานโชน เป็นโรงละครกลางแจ้ง มีลักษณะเป็นเนินหญ้าสำหรับนั่งชมการแสดง ใกล้กับลานโชน เป็นเรือนอ่านหนังสือทรงไทย และสถานที่จำหน่ายพรรณไม้

 สวนพันธุ์ไม้ในวรรณคดี ประกอบไปด้วยพันธุ์ไม้ในวรรณคดี กว่า ๑๕๐ ชนิด ทั้งไม้ดอกและ ไม้ใบ มีประติมากรรมปูนปั้นตัวละครเงาะป่าและไกรทองในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นอกจากนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงโปรดเกล้าให้นำมะพร้าวขอมมาปลูกในสวนนี้ด้วย

 พิพิธภัณฑ์หลังใหม่ภายในอุทยาน ร.๒ สร้างขึ้นเป็นพิพิธภัณฑ์จัดแสดงศิลปวัตถุโบราณวัตถุและข้าวของเครื่องใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

วัดและศาสนสถาน

ศาสนสถานที่เป็นมรดกของชาวอำพวามีหลายแห่ง สถานที่เหล่านี้ต่างมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และยังคงทำหน้าที่บอกเล่า เรื่องราวความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาจากอดีตสู่ปัจจุบัน

วัดอัมพวันเจติยาราม

เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ตั้งอยู่ปากคลองอัมพวา ติดกับอุทยาน ร.๒ เดิมชื่อว่า **วัดอัมพวา** ต่อมา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานนามใหม่ว่า **“วัดอัมพวันเจติยาราม”** มีความหมายว่า **“วัดที่มีเจดีย์และมีสวนมะม่วงเป็นที่รื่นรมย์และเกษมสำราญนำเคารพบูชา”**

วัดนี้เป็นวัดต้นวงศ์ราชินิกุล โดยสมเด็จพระรูปศิริโสภาคย์มหานาคนารี (สิ้น) พระชนนีในสมเด็จพระอัมรินทราทิตย์(นาก) ทรงบริจาคที่ดิน และสมเด็จพระอัมรินทราทิตย์ ได้ทรงรวบรวมพระพี่พระน้องร่วมกันสร้างเป็นวัดขึ้นมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการบูรณะใหม่และทรงสร้าง พระปราสาทเป็นที่บรรจุพระราชสรีรังคาร และพระบรมอัฐิบางส่วนของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบรมราชชนก นอกจากนี้ยังทรงสร้างพระวิหารและพระที่นั่งทรงธรรมขึ้นอีกด้วย

วัดบางกะพ้อม

ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ก่อนถึงคลองอัมพวา เป็นวัดโบราณ สร้างขึ้นในราวปี พ.ศ.๒๓๑๒ สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่ปรากฏนามผู้สร้างในสมัยนั้นได้สร้างอุโบสถ เรือนไม้ มีพระพุทธรูปศิลาแลง สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นพระประธาน และได้สร้างวิหารเป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูป ๔ รอยเดิม สร้างไม่เสร็จเรียบร้อย

มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่ามีเชื้อพระวงศ์ในราชวงศ์จักรีทรงผนวชและจำพรรษา ณ วัดนี้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระเถระชั้นผู้ใหญ่และเป็นเจ้าอาวาสวัด ท่านได้บูรณะภาพจิตรกรรมฝาผนังนูน อันเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนัง ที่สร้างด้วยฝีมืออันประณีตงดงาม สิ่งที่น่าสนใจในวัด ได้แก่ วิหาร เป็นอาคารก่อด้วยอิฐถือปูนภายในมีจิตรกรรมฝาผนัง นูนสูง และวิหารหลวงพ่อดัง อดีตเจ้าอาวาส เกจิอาจารย์ชื่อดังแห่งจังหวัดสมุทรสงคราม

วัดจุฬามณี

ตั้งอยู่ริมคลองอัมพวา ห่างจากตัวอำเภออัมพวา เพียง ๒ กิโลเมตร เดิมเรียกว่า “วัดแม่ย่าทิพย์” สร้างมาแต่รัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง แห่งกรุงศรีอยุธยา ตามประวัติเล่าว่า ท้าวแก้วผลึก (น้อย) ซึ่งเป็นนายตลาดบางช้าง และเป็นน้าสาวของท่านทอง พระชนกของสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี (นาก) พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๑

เป็นผู้สร้างขึ้น อุโบสถวัดจุฬามณี เดิมสร้างจากไม้สักและไม้เนื้อแข็ง จนถึง พ.ศ.๒๕๒๑ พระครูโกวิทสมุทรคุณ (หลวงพ่อเนียง โกวิท) ได้เริ่มสร้างอุโบสถหลังใหม่แทนหลังเก่าที่ทรุดโทรม หลังจากหลวงพ่อเนียงมรณภาพในปี พ.ศ.๒๕๓๐ พระครูโสภิตวิริยาภรณ์ ศิษย์เอกหลวงพ่อเนียง เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ได้ดำเนินการก่อสร้างจนแล้วเสร็จ

จุดเด่นของอุโบสถหลังนี้ คือ เป็นอุโบสถจตุรมุขหินอ่อน ปูพื้นด้วยหินหยกสีเขียวจากเมืองการาจ ประเทศปากีสถาน ภายในประดิษฐานพระประธานบนฐานสูง บานหน้าต่างลงรักฝังมุกเป็นภาพตราพระราชลัญจกรตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลปัจจุบัน พระนามาภิไธยของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถและพระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนภาพเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นต่าง ๆ บานหน้าต่างด้านในแกะสลักเรื่องราวเกี่ยวกับชาดก นอกจากนี้ บริเวณฝาผนังโดยรอบอุโบสถ ยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนังแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติและนิทานชาดกที่ประณีตงดงาม ฝีมือ จิตรกรหญิงนิตยา คักดีเจริญ ซึ่งใช้เวลาในการวาดนานถึง ๖ ปี

วัดกุมรินทร์กุฎีทอง

ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง ตรงปากคลองประชา ชมชื่น ฝั่งตะวันตก ตำบลสวนหลวง สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เดิมกุฎีทองถูกสร้างที่วัดบางนางลี่น้อย หลังจากได้สร้างกุฎีทองถวายวัดบางนางลี่น้อย จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดบางนางลี่กุฎีทอง” ต่อมาพื้นที่ตั้งวัดถูกน้ำเซาะตลิ่งพัง จึงย้ายมาไว้ที่วัดกุมรินทร์

ที่อยู่ใกล้กัน แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น วัดกุมรินทร์กุฎีทอง พ.ศ. ๒๕๓๑ นางกุฎี เจ้าแม่โรงทึบอ้อย นครปฐม และเครือญาติได้สร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ ถวายให้แก่วัด สำหรับพระอุโบสถหลังปัจจุบันสร้างขึ้นใหม่ในปี พ.ศ.๒๕๐๐

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัดมีมากมาย ได้แก่ กุฎีทอง ทำด้วยไม้สัก พิพิธภัณฑท์เก็บรวบรวมโบราณวัตถุล้ำค่า สมควรแก่การศึกษาและอนุรักษ์ เช่น พระพุทธรูป หนังสือไทย โถลายคราม เครื่องทองเหลือง พระพุทธรูปเก่าแก่อายุกว่า ๓๐๐ ปี เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ชื่อ พระพุทธรัตน มงคล หรือหลวงพ่อโต

วัดทองคું

ตั้งอยู่ ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง บริเวณบ้านทองคું ตำบลสวนหลวง เป็นวัดที่มีบรรยากาศเป็นธรรมชาติ สวยงาม ร่มรื่น เดิมชื่อว่า “วัดราชบูรณะ” สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ ภายในอุโบสถประดิษฐาน พระประธานที่ชาวบ้าน นับถือว่ามีคุณค้ำค้ำดีสิทธิ์ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยนอกจากนี้ ยังมีพระพุทธรูปบูชาปาง

ประทานพรหล่อด้วยสัมฤทธิ์และพระพุทธรูปสัมฤทธิ์โบราณ นอกจากนี้ ภายในวัดยังมีสถาปัตยกรรมที่สวยงามน่าชมอีกหลายแห่ง เช่น กุฏิสงฆ์ หอไตรเก่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ปัจจุบันใช้เป็นกุฏิสงฆ์ และถาน (ห้องสุชาพระ) เดิม

วัดบางแคใหญ่

ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง บริเวณบ้านบางแคใหญ่ ปากคลองบางแค ตำบลแควอ้อม สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๗ โดย เจ้าพระยาวงษาสุรศักดิ์ ภายในวัดมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่น่าสนใจ ได้แก่ พระอุโบสถหลังใหญ่ อายุกว่า ๑๕๐ ปี ด้านหน้ามีเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมสิบสอง ศิลปะสมัยกรุงศรีอยุธยา

พระประธานในอุโบสถปั้นด้วยศิลาแลงปางมารวิชัย บริเวณด้านหน้าอุโบสถมีธรรมเจดีย์ ๗ องค์ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ มีกำแพงแก้วล้อมรอบ นอกจากนี้ บนฝาประจันกุฏิสงฆ์และหอไตรยังมีภาพจิตรกรรมที่เขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาว เขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๒ เป็นภาพสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของชนแถบชายแดนไทย – พม่า

วัดบางแคน้อย

ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง บริเวณบ้านบางแคใหญ่ ตำบลแควอ้อม สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑ โดยคุณหญิงจ้อย (น้อย) วงศาโรจน์ อุโบสถของวัดนี้เดิมสร้างบนแพไม้ไผ่ ต่อมาจึงย้ายมาปลูกบนดิน อุโบสถหลังปัจจุบันเป็นหลังที่ ๓ ที่สร้างบนพื้นดิน สร้างในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยพระครูสมุทรนันทคุณ เจ้าอาวาสองค์ที่ ๗ (ปัจจุบันมรณภาพแล้ว)

ผนังด้านหน้าและหลังอุโบสถแกะสลักด้วยไม้สักเป็นรูปมารผจญ และวิถีชีวิตชาวสมุทรสงคราม ผนังด้านซ้ายและขวาสลักเป็นเรื่องพระเจ้าลิขชาติ เป็นศิลปะไม้ฝังไม้ คือ การฝังไม้โมกมันลงในไม้สัก พื้นอุโบสถเป็นไม้ตะเคียนแผ่นกว้างประมาณ ๔๐ นิ้ว พระประธาน เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ศิลปะแบบจีน นอกจากนี้ภายในวัดยังมีกุฏิทรงไทยที่สวยงาม

วัดปากน้ำ

ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง บริเวณปากคลองแควอ้อม ตำบลแควอ้อม เป็นวัดโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด ได้แก่ พระประธานในอุโบสถซึ่งเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย และพระพุทธรูปโลหะปางอุ้มบาตรที่เป็นของเก่าแก่คู่มากับวัด วิหารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ ซึ่งขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน มีกรอบประตูและหน้าต่างปูนปั้นประดับด้วยกระเบื้องจีนีงดงามมาก วิหารที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรบาทสี่รอย วิหารประดิษฐานรูปจำลองหลวงพ่อบ้านแหลม พระพุทธฉายสร้างด้วยไทรโบราณ นอกจากนี้ ยังมีโบราณสถานที่ยังมีศิลปกรรมขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานอีกหลายแห่ง ได้แก่ ศาลาการเปรียญ ศาลาทำน้ำ วิหารน้อย กุฏิเก่งจีน และอาคารไม้สักหลังคาปั้นหย้า

วัดอินทาราม

ตั้งอยู่ริมคลองแควอ้อม ตำบลเหมืองใหม่ ไม่ทราบประวัติผู้สร้างวัดและผู้ที่ดินถวายที่ดินให้สร้าง เพราะเป็นวัดที่เก่าแก่จากการคำนวณอิฐที่ก่อสร้างอุโบสถและกำแพงอุโบสถ ซึ่งเป็นอิฐไทยก้อนใหญ่ คาดว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายก่อนเสียกรุงครั้งที่ ๒ ประมาณ ๑๐ ปี

ปัจจุบันอุโบสถได้แปรสภาพเป็นวิหาร ๓๐๐ กว่าปี ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย หรือ หลวงพ่อโต ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย คาดว่าสร้างมาแล้วกว่า ๓๐๐ กว่าปี พระประธานในวิหารหล่อด้วยทองเหลืองนั่งสมาธิปางมารวิชัยหน้าตักกว้าง ๔ ศอก ๑ นิ้ว ส่วนสูง ๖ ศอก ๕ นิ้ว เจดีย์ไม้ได้บรรจุอิฐ ๓ องค์ปัจจุบันเหลือเพียง ๒ องค์ อุโบสถหลังใหม่สร้างด้วยหินอ่อนทั้งหลัง บานประตูและหน้าต่างเป็นไม้สักแกะสลัก มีคำสุภาษิตสอนใจ อุทยานปลาน้ำจืดบริเวณหน้าวัด

วัดแก้วเจริญ

ตั้งอยู่ริมคลองแควอ้อม ตำบลเหมืองใหม่ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา สิ่งที่น่าสนใจของวัดแก้วเจริญ ได้แก่ พระประธานในอุโบสถ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปโบราณคู่มาที่วัด และวิหารหลวงปู่หยอด อดีตเจ้าอาวาส เกจิอาจารย์ชื่อดัง รวมทั้งพิพิธภัณฑสถานเรือประเภทต่าง ๆ

วัดประดู่

ตั้งอยู่ริมคลองวัดประดู่ ตำบลวัดประดู่ เป็นวัดโบราณ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จประพาสต้น พ.ศ. ๒๔๔๗ บริเวณด้านหน้าของวัดมีต้นสะเดาใหญ่ ที่เชื่อกันว่า เป็นที่ผูกเรือพระที่นั่งเมื่อครั้งเสด็จประพาสต้น ปัจจุบันทางวัดได้จัดทำป้ายขนาดใหญ่บอกเล่าเรื่องราวการเสด็จประพาสต้นไว้ในบริเวณนี้

นอกจากต้นสะเดาประวัติศาสตร์แล้ว ภายในวัด ยังมีพิพิธภัณฑ์เครื่องราชศรัทธา ที่พระบาทสมเด็จพระ- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานแก่หลวงปู่แจ่ม อดีตเจ้าอาวาส รวมทั้งหุ่นดินสอพองของหลวงปู่แจ่ม และพระเกจิอาจารย์อีกหลายท่านที่เจ้าอาวาสองค์ ปัจจุบันปั้นขึ้น และของเก่าอีกหลายอย่าง ใกล้เคียง ๆ กัน มีศาลาการเปรียญหลังใหญ่ที่มีภาพจิตรกรรมบนเพดานซึ่งเขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๒

วัดเขายี่สาร

ตั้งอยู่บนเนินเขายี่สารในหมู่บ้านยี่สาร ตำบลยี่สาร เป็นวัดโบราณ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้น ตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าเสือแห่งกรุงศรีอยุธยา ภายในวัดมีโบราณสถานที่สำคัญหลายแห่ง ได้แก่

🐞 **อุโบสถ** ตั้งอยู่บนเนินเขา ประดิษฐานพระประธานปูนปั้นเก่าแก่ปางมารวิชัย ชุ่มประตุ ได้รับการบูรณะใหม่มีลายปูนประดับฝีมือช่างเพชรบุรี บานหน้าต่างเขียนภาพตัวละครในพงศาวดารจีน เรื่อง “ห้องสิน” หน้าบันประดับด้วยเครื่องถ้วยชามกังไส

🐞 **วิหาร** ตั้งอยู่บนยอดเขาภายในประดิษฐานรอยพระพุทธรูปจำลอง ๔ รอย เป็นของโบราณเก่าแก่ มีมณฑปครอบไว้ บานประตูวิหารทั้งสองด้านแกะสลักลวดรักปิดทอง บานซ้ายมีลวดลายแบบจีน บานขวามีลวดลายแบบไทย ด้านหน้าวิหารระหว่างประตูเป็นชุมประดิษฐานพระพุทธรูปแกะสลักทรงเครื่องใหญ่ ปางห้ามสมุทรที่งดงามมาก นอกจากนี้ ภายในวิหาร ยังประดิษฐาน “พระปากแดง” ซึ่งเป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ปางมารวิชัยศิลปะแบบอยุธยา

🐞 **พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร** เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ ด้วยความร่วมมือของชาวชุมชนยี่สาร อาคารชั้นล่างแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน เครื่องมือผลิตสมุนไพร ชั้นบนจัดแสดงภาชนะและข้าวของเครื่องใช้ของชาวชุมชนยี่สารในอดีต

การส่องเรือท้องที่วณนึ่งน้อย

หึ่งห้อย เป็นแมลงปีกแข็งชนิดหนึ่ง ที่สามารถเปล่งแสงได้ในความมืด โดยใช้อวัยวะเรืองแสง ที่อยู่บริเวณใต้ท้องของมัน เราจะพบหึ่งห้อยในแหล่งป่าไม้เบญจพรรณ และป่าชายคลอง โดยเฉพาะบริเวณที่มีต้นลำพูขึ้นอยู่ จะพบหึ่งห้อยปริมาณมาก สาเหตุที่หึ่งห้อยชอบบินไปเกาะต้นลำพู ก็อาจเนื่องมาจาก

๑. ต้นลำพู เป็นไม้ประเภทไม้พุ่ม มีใบมาก และมีลักษณะผิวใบค่อนข้างเรียบและบาง ซึ่งเหมาะต่อการยึดเกาะและยึดตัวหึ่งห้อยไม่ให้ร่วงหล่นเมื่อมีลมและฝน

๒. หึ่งห้อยเป็นแมลงที่กินน้ำค้างเป็นอาหาร และต้นลำพูเป็นต้นไม้ที่มีใบมาก จึงมีน้ำค้างเกาะที่ใบมาก หึ่งห้อยจึงชอบ

๓. ต้นลำพู มีกลิ่นหอมจาง ๆ ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของหึ่งห้อย

หึ่งห้อยสามารถอาศัยอยู่ได้ทั้งแหล่งน้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็ม และที่สำคัญ ณ ที่นั้นต้องมีสภาพสิ่งแวดล้อมและน้ำที่ปราศจากสารพิษ อากาศปราศจากมลพิษ ฝุ่นละออง คว้น และไม่มีแสง เสียงรบกวน ดังนั้น ถ้าที่ใดมีหึ่งห้อยอาศัยอยู่ก็บ่งบอกให้รู้ว่า ณ ที่แห่งนั้น สภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศทางธรรมชาติยังดีอยู่ เหมาะแก่การดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย

การอนุรักษ์หึ่งห้อยให้มีจำนวนคงที่หรือให้มีจำนวนมากขึ้น เราไม่สามารถใช้วิธีนำหึ่งห้อยมาเลี้ยงและขยายพันธุ์เหมือนสัตว์อื่นๆ ได้ เนื่องจากชีวิตของหึ่งห้อยขึ้นอยู่กับคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

ดังนั้น การอนุรักษ์หึ่งห้อย จึงขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นที่อาศัยของหึ่งห้อย

ปัจจุบันการเที่ยวชมหิ่งห้อยเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งได้รับความสนใจจากชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ต้องการชมความงามท่ามกลางบรรยากาศการกระพริบแสงของหิ่งห้อยบริเวณป่าชายคลอง เส้นทางที่นิยมพานักท่องเที่ยวไปชมหิ่งห้อยของอัมพวาสวนใหญ่นิยมล่อง เรือไปตามคลองอัมพวาแล้ววกเข้า คลองผีหลอกซึ่งมีจุดชมหิ่งห้อยหลายจุด จากนั้นเลี้ยวออกแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งจะมีจุดชมหิ่งห้อยอีกหลาย จุดตามรายทาง ก่อนจะมาสิ้นสุด ที่ท่าเรือเทศบาลอัมพวา สำหรับเรือใหญ่ที่เข้าคลองไม่ได้ ก็สามารถ ใช้เส้นทางแม่น้ำแม่กลอง ล่องไป ทางอำเภอบางคนที ซึ่งจะได้สัมผัสทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ยามค่ำคืนที่สวยงามไปอีกแบบ นอกเหนือจากการชมหิ่งห้อย

ข้อควรปฏิบัติในการร้องเรือชนึ่งนึ่ง

นึ่งทึ่งที่เหียงที่เดินทางมาเหียงจังหวัดสมุทรสงคราม สามารถที่จะเหียงเรือลึ่งชมหึ่งห้อยได้ตามสถานที่ต่าง ๆ และควรปฏิบัติดังนี้

- การชมหึ่งห้อยควรชมในระยะห่างประมาณ ๓๐-๔๐ เมตร
- ชมหึ่งห้อยด้วยความเหียงสงบเหมือนฟังเพลงคลาสสิก ไม่ควรส่งเสียงดัง เพราะหึ่งห้อยจะไม่ชอบเสียงดัง และจะเป็นการรบกวนผู้อื่น โดยเฉพาะ ชาวบ้านซึ่งอยู่ในบริเวณนั้นๆ
- ไม่ควรฉายไฟไปที่หึ่งห้อย เพราะจะทำให้มองไม่เห็นความสวยงามของแสงหึ่งห้อยและยังเป็น การขัดขวางการขยายพันธุ์ของหึ่งห้อยอีกด้วย เพราะการกะพริบแสงของหึ่งห้อยก็เพื่อหาคู่ผสมพันธุ์
- งดการรบกวนด้วยแสง เสียง กลิ่น และควันต่าง ๆ โดยเฉพาะเสียงเครื่องยนต์ ดังนั้นหากเป็นไปได้ ควรลึ่งเรือชมหึ่งห้อยด้วยเรือพาย หรือดับเครื่องยนต์เมื่อถึงจุดชมหึ่งห้อยก่อนประมาณ ๕๐ เมตร
- ไม่ควรดื่มสุราหรือสิ่งมีนเมาอื่น ๆ ในระหว่างลึ่งเรือเพราะอาจจะก่อให้เกิดอันตรายได้
- ควรนั่งเรือตรงกลาง ไม่เอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง
- ใส่ชูชีพทุกครั้ง และควรใส่ตลอดเวลา ไม่ถอดออกกระหว่างการเดินทาง
- ไม่หึ่งเศษอาหาร หรือขยะอื่น ๆ ลงในแม่น้ำ ลำคลอง
- ไม่จับหรือทำสิ่งใดที่เป็น การรบกวนหึ่งห้อยโดยเด็ดขาด
- ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ให้บริการและผู้ขับเรือโดยเคร่งครัด

หากสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำเหล่านี้ได้ ก็จะทำให้ “ หึ่งห้อย ” แมลงมห้ศจรรยเหล่านี้ เป็นสมบัติอันล้ำค่าของธรรมชาติสืบไป

หน้า ๕๑-๕๑

(ไม่ระบุผู้แต่ง) , **ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี**
 , (ไม่ระบุครั้งที่พิมพ์ , สำนักพิมพ์) , ๒๕๔๙.

(ไม่ระบุผู้แต่ง) , **ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร**
 , พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพฯ, รมไบบุญ , ๒๕๕๕.

(ไม่ระบุผู้แต่ง) , **ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดสมุทรสงคราม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรพัฒนา, ๒๕๒๖.

เว็บไซต์วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ๒๕๕๕ , **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** (ออนไลน์) ,
แหล่งที่มา :

http://http://th.wikipedia.org/wiki/สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ_สยามบรมราชกุมารี

เว็บไซต์กองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ๒๕๕๕ , **พระราชนิพนธ์**
(ออนไลน์) , แหล่งที่มา :

<http://www.sirindhorn.net/Book-detail.php?type=Other&id=2009-08-27%2010:33:16>

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายกิตติศักดิ์	รัตนฉายา	ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดสมุทรสงคราม
พ.จ.ท. ปกาสิทธิ์	ตราชื่นต้อง	รองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดสมุทรสงคราม

บรรณาธิการ

นายคำรน	ศรีคำไทย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางรุ่งทิวา	บรรเทาวงษ์	ครู
นางสาวจันทร์แรม	พรหมมี	นักจัดการงานทั่วไป
นางสาวกชพรรณ	พงษ์เพ็ง	นักวิชาการศึกษา
นายสัมฤทธิ์โชค	เศรษฐี	นักวิชาการศึกษา

ศิลปกรรม/จัดพิมพ์

บริษัท ร่มไบบูน จำกัด

๓๑/๑๐๔ ซอยบางขุนนนท์ ๑๕ แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ : ๐๒-๔๓๓๐๔๔๗ โทรสาร : ๐๒-๔๓๓๐๔๔๘ E-mail : rombaiboon@gmail.com

